

POREZ NA DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ

Zlatarić, Ksenija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:531068>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
Specijalistički diplomski stručni studij
Poslovnog upravljanja

Ksenija Zlatarić

POREZ NA DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2021. godine

Ksenija Zlatarić

**POREZ NA DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ
PROFIT TAX IN THE REPUBLIC OF CROATIA**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

POSLOVNI ODJEL

Specijalistički diplomski stručni studij Poslovnog upravljanja

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Finacijski menadžment

Mentor: mr. sc. Željko Martišković

Matični broj studenta: 0619410023

Karlovac, 2021. godine

SADRŽAJ

ZAHVALA.....	I
SAŽETAK.....	II
SUMMARY	III
1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka, metoda prikupljanja i način obrade.....	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. JAVNE FINACIJE	2
2.1. Javni rashodi	7
2.2. Javni prihodi.....	8
3. POREZI	9
3.1. Povijest i razvoj poreza	9
3.2. Teorije razloga oporezivanja.....	11
3.3. Porezna načela i karakteristike oporezivanja.....	12
3.4. Podjela poreza	14
3.4.1. Izravni i neizravni porezi	14
3.4.2. Opći i namjenski porezi	15
3.4.3. Redovni i izvanredni porezi.....	15
3.4.4. Porezi po vrijednosti i specifični porezi	15
4. HRVATSKI POREZNI SUSTAV	17
5. POVIJEST POREZA NA DOBIT	19
5.1. Izmjene u Zakonu o porezu na dobit od 01.01.2021.....	21
6. ELEMENTI POREZA NA DOBIT	23
6.1. Porezna osnovica	23
6.2. Porezni obveznik.....	26
6.3. Porezna stopa	28
6.4. Porezne olakšice, oslobođenja i poticaji	29
7. POREZ PO ODBITKU	30
7.1. Porezna stopa poreza na dobit po odbitku	31
7.2. Dvostruko oporezivanje	31

8. SASTAVLJANJE PRIJAVE POREZA NA DOBIT	33
8.1. Porezna obveza i financijski izvještaji	44
8.1.1. Bilanca	45
8.1.2. Račun dobiti i gubitka	48
8.1.3. Izvještaj o novčanom tijeku	50
8.1.4. Izvještaj o promjenama kapitala	51
8.1.5. Bilješke uz financijske izvještaje	52
8.1.6. Povezanost financijskih izvještaja i poreza na dobit	53
8.2. Računovodstveno praćenje poreza na dobit	59
9. ZAKLJUČAK	61
POPIS LITERATURE	63
INTERNET STRANICE	65
POPIS SLIKA	66

ZAHVALA

Želim se zahvaliti mentoru mr. sc. Željku Martiškoviću što je prihvatio mentorstvo, pomogao mi pri izradi ovog završnog rada i koji me je svojim sugestijama, primjedbama, strpljivošću i korisnim savjetima usmjeravao pri izradi ovog rada kako bih svoj studij uspješno privela kraju.

Zahvaljujem svojoj obitelji koja je bila uz mene tijekom svih godina mojeg studiranja i na njihovom razumijevanju i potpori pri nastajanju ovog rada. Također zahvaljujem i prijateljima koji su me podržali i pomogli mi savjetima i preporukama.

Znanja i vještine stečene na studiju uvelike će mi pomoći, pogotovo u vidu mog profesionalnog napretka.

SAŽETAK

Tema ovog rada je porez na dobit. Porezi su najvažniji i najizdašniji prihodi države. Porezni sustav čini ukupnost svih poreznih oblika. Porezni sustav u hrvatskom zakonodavstvu predstavlja suvremeni sustav, usklađen sa smjernicama Europske unije. Porez na dobit reguliran je propisima, odnosno Zakonom o porezu na dobit i Pravilnikom o porezu na dobit. Također, posebnim zakonima i drugi propisima se zasebno uređuju razni oblici poreza te prava i dužnosti poreznih obveznika.

Porez na dobit se smatra proizvodom 20. stoljeća te se nalazi u gotovo svim poreznim sustavima svijeta. U suvremenim zemljama kao jedan od izravnih poreznih oblika ima veću značajnost, dok u RH ima vrlo mali značaj, zbog orijentiranosti hrvatskog poreznog sustava na neizravne porezne oblike. U RH su se poduzimale razne reforme poreza na dobit kako bi se ostvarili određeni fiskalni i ekonomski učinci, ali za koje se ne može reći da su se ostvarili, barem ne u onolikoj mjeri u kojoj su očekivani.

Najznačajniji porezni oblik za punjenje proračuna Republike Hrvatske je porez na dodanu vrijednost i trošarine, zatim slijedi porez na dohodak, dok porez na dobit nema tako veliki utjecaj.

Ključne riječi: porez, porezni sustav, porez na dobit, porezna osnovica, porezna stopa

SUMMARY

The topic of this paper is profit tax. Taxes are the most important and most abundant type of government revenues. Taxation system makes the totality of all forms of taxation. Tax system in the Croatia represents a modern system, compliant with the guidelines of the European Union. Corporate Income Tax is regulated by regulations respectively the Law on corporate Income Tax and rule book of corporate Income Tax. Also, there are a number of special laws and other regulations which separately regulates various forms of tax and the rights and duties of taxpayers.

Profit tax is considered as a product of the 20th century and it is in almost all taxation systems in the world. In modern countries, corporate income tax, as one of the direct tax form has a greater significance, while in Croatia it has lower significance, because of the orientation of the Croatian tax system to indirect tax forms. Various income tax reforms have been taken in Croatia in order to achieve a certain upcoming fiscal and economic effects, but the economic effects have not been achieved, at least not so far as they were expected.

The most significant tax form filling Croatian government budget is a value-added tax and various excises, followed by income tax, while profit tax has no large impact.

Key words: tax, tax system, profit tax, tax base, tax rate

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Svrha završnog rada je analizirati porez na dobit unutar poreznog sustava Republike Hrvatske, te utvrditi posebnosti i složenosti poreza na dobit kao dijela poreznog sustava Republike Hrvatske. Cilj je predstaviti utjecaj stope poreza na dobit na kretanje investicija i učinak na gospodarstvo Republike Hrvatske.

1.2. Izvori podataka, metoda prikupljanja i način obrade

Tijekom izrade ovog završnog rada upotrebljena je stručna literatura iz područja poreza i računovodstva. Korištene su sveučilišne knjige, te znanstveni i stručni članci iz hrvatskih računovodstvenih časopisa. Osim knjiga i članaka, korištene su i internetske stranice vezane uz zakonsku regulativu obračuna poreza na dobit i poreza općenito. Proučavani su razni zakoni i pravilnici o obračunu poreza. Korištene metode prilikom pisanja rada su metoda desk istraživanja, a podaci su obrađeni metodom analize i sinteze, klasifikacije, komparacije i kompilacije te matematičkom metodom.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od 9 poglavlja od kojih su neka podjeljena na potpoglavlja. Nakon uvoda u drugom poglavlju sam obradila javne financije i to: definiciju, njihovu potrebu i funkcije, ali i prihode i rashode. U trećem poglavlju govorim općenito o porezima i njihovoj povijesti i razvoju, kao i razlozima, načelima i karakteristikama oporezivanja te navodim podjelu poreza. Četvrto poglavlje obrađuje hrvatski porezni sustav. Povijest poreza na dobit je opisana u prvom poglavlju. Šesto poglavlje obrađuje elemente poreza na dobit (osnovicu, obveznika, stopu i olakšice). U sedmom poglavlju je objašnjen porez po odbitku. Osmo poglavlje je sveobuhvatna obrada tematike sastavljanja prijave poreza na dobit sa primjerima obrasca prijave, ali i financijskih izvještaja. Rad sam završila zaključkom u devetom poglavlju.

2. JAVNE FINANCIJE

U današnje vrijeme često korišteni naziv *financije* latinskog je podrijetla i potječe od riječi *finantio*, koja se odnosila na plaćanje. Današnje značenje riječi *financije* nastalo je mnogo kasnije i potječe od francuske riječi *finance*, što znači financirati, odnosno prikupljati novac radi obavljanja nekog posla.¹

Korištenjem riječi *financije* uvijek mislimo na novac, odnosno određeni oblik korištenja novca. Javne financije označavaju proces prikupljanja, raspodjelu i trošenje novčanih sredstava na državnoj razini radi zadovoljenja općih potreba. Riječ javne, u pravilu znači državne. Javne financije najčešće se definiraju kao aktivnosti države vezane za pribavljanje javnih prihoda i izvršenje javnih rashoda.² Osim pojma javnih financija u znanstvenoj i stručnoj praksi upotrebljavaju se i nazivi ekonomika javnog sektora ili javna ekonomija. Ekonomika javnog sektora ima nešto uži pristup problematici, jači naglasak stavlja na makroekonomske učinke javnih financija i sve ih više analizira sa gledišta političke ekonomije.³

Danas u svim zemljama svijeta pored privatnog postoji i javni sektor gospodarstva. Sva su suvremena gospodarstva mješovita, pri čemu je odnos privatnog i javnog sektora različit, ovisno o stupnju razvoja, političkim i društvenim prilikama, tradiciji te brojnim drugim okolnostima.⁴

U skupinu financijskih disciplina osim javnih financija spadaju:⁵

- monetarne financije
- međunarodne financije
- financijske institucije i tržišta
- poslovne financije.

Navedene discipline međusobno su toliko isprepletene da funkcioniranje jednog segmenta financijskog sustava nije moguće bez uspješnog funkcioniranja svih ostalih segmenata.

¹ Jurković, P.: Javne financije, Masmedia, Zagreb, 2002., str.14.

² Jurković, P.: Ibidem, str.14

³ Šimurina N.: Javne financije u Hrvatskoj, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2012. str.12

⁴ Jurković, P.: Ibidem, str.14

⁵ Jurković, P.: Ibidem, str.15

Tržište je u stanju na najbolji način dati odgovore na pitanja: što, kako i za koga proizvoditi. Tržište to radi dobro ako je osigurana tzv. savršena konkurencija, što znači da ima toliko i kupaca i ponuđača da ni jedan od njih ne može određivati uvjete razmjene, da je cijena koju je tržište odredilo zadana svim sudionicima te da nitko od sudionika ne može utjecati na njezinu razinu. Također se pretpostavlja da su svi sudionici na tržištu informirani o uslugama i proizvodima koji se razmjenjuju te da u svakom trenutku postoji slobodan ulaz i izlaz sa tržišta. No, tržište ne djeluje učinkovito u svim slučajevima i postoje određene situacije kada tržište nije u stanju pružiti zadovoljavajuće odgovore na pitanja: što, kako i za koga proizvoditi. Upravo je zato nužno postojanje javnih financija, odnosno javnog sektora.

Situacije gdje je potrebno postojanje javnog sektora:⁶

- Ponuda javnih dobara.

Javna dobra su razne usluge države na područjima obrazovanja, kulture, znanosti, zdravstva, zakonodavne regulative i slično. Javna su dobra dostupna svim korisnicima pod jednakim uvjetima. Korištenje nekog javnog dobra ne umanjuje mogućnost korištenja tog istog javnog dobra ostalim korisnicima niti stvara dodatne troškove. Javna su dobra besplatna i upravo zato se ne mogu razmjenjivati na tržištu. Umjesto tržišta mora se pronaći neki drugi mehanizam putem kojeg bi korisnici otkrili svoje preferencije za određenim javnim dobrom. Iz tog se razloga cijena javnog dobra i preferencije za javnim dobrima utvrđuju u političkom procesu glasovanja za određeni proračun te njegovu veličinu i strukturu.

- Eksternalije – vanjski učinci.

Vanjski učinci nastaju kada djelovanje jednog subjekta utječe na blagostanje drugog, a da se pritom ne odražava u cijenama njegovih proizvoda ili usluga. Vanjski učinci mogu biti pozitivni i negativni. Naprimjer, ako neka osoba oboli od zarazne bolesti to ne pogađa samo tu osobu nego i okolinu. S druge strane pozitivan primjer eksternalija je obrazovan čovjek, jer je on koristan ne samo sebi, nego i cijelom društvu.

- Veliki rizici i negativna selekcija u osiguranju.

Postoje rizici u istraživanju novih tehnologija koje pojedinačni poduzetnik ne može sam podmiriti, a korisni su za zemlju u cjelini. U takvim situacijama razumno je da u pokriću

⁶ Jurković P.: Ibidem, str. 16

rizika sudjeluje i država jer se inače takvi projekti ne bi mogli realizirati. Slična je situacija i kod nekih važnih oblika osiguranja gdje dolazi do negativne selekcije i izostanka solidarnosti

- Monopol.

Budući da tržište kao mehanizam alokacije⁷ resursa pretpostavlja savršenu konkurenciju gdje nitko sam ne može nametnuti cijenu proizvoda i usluga ili neke druge uvjete razmjene, postojanje monopola negira „zdravu“ tržišnu utakmicu. Monopolisti nastoje zaustaviti rast proizvodnje ispod razine koja je društveno optimalna. Zbog toga se država mora uključiti u reguliranje takvog načina funkcioniranja tržišta eliminiranjem monopola, razvijanjem tržišne konkurencije, raznim fiskalnim mjerama, poticanjem slobodnog ulaska na tržište i drugim načinima.

- Preraspodjela dohotka.

Tržište je mehanizam koji funkcionira na načelu učinkovitosti, a ne pravednosti. To dovodi do sve većeg raslojavanja stanovništva i sve većih raspona u raspodjeli dohotka. Zbog toga je nužna intervencija države u preraspodjeli dohotka da bi se ti rasponi doveli u društveno prihvatljive okvire, odnosno da bi se svakome osigurao minimalni iznos sredstava potrebnih za preživljavanje.

- Stabilizacijske mjere.

Svako tržišno gospodarstvo podložno je određenim promjenama ili oscilacijama. Ukoliko te oscilacije dovedu u pitanje opstojanje tog tržišnog sustava potrebno je uključivanje države koja će osigurati da gospodarstvo ne skrene s putanje ravnoteže.

- Pravna regulativa.

Tržište ne može djelovati bez određenih pravila i zakona. Ukoliko se ne poštuju ugovori ili ne postoji zaštita vjerovnika i slično, to može dovesti do inflacije, nelikvidnosti i drugih poremećaja u gospodarstvu. Nužno je postojanje pravne regulative koja će osigurati učinkovito funkcioniranje tržišta.

⁷ Alokacija je raspoređivanje i uporaba dostupnih sredstava, ljudi, troškova, vremena i drugog za različite namjene. Namjera je postići maksimalan učinak raspoloživim sredstvima.

Richard Abel Musgrave američki ekonomist njemačkog porijekla koji se bavio područjem sustava javnih financija i njihovim uklapanjem u širi sustav ekonomske teorije, s osobitim naglaskom na ulogu javnoga sektora u demokratskom društvu, ustvrdio je da postoje tri temeljne funkcije javnih financija:⁸

- Alokacijska

Alokacijska funkcija javnih financija ima zadatak da na optimalan način namjenski usmjeri raspoloživa sredstva u državi ili društvu na onaj dio koji služi zadovoljavanju javnih potreba, odnosno financiranje ponude javnih dobara i, drugi dio, koji osigurava ponudu privatnih dobara. U okviru te funkcije, donose se i odluke o alokaciji sredstava za pojedine namjene unutar javnog sektora. Sadržaj alokacijske funkcije obuhvaća i različite aspekte utjecaja javnog sektora (javnih prihoda i javnih rashoda) na ponašanje gospodarskih subjekata u privatnom sektoru, a posredno i na gospodarska kretanja u cjelini.

- Distribucijska

Distribucijska funkcija javnih financija odnosi se na preraspodjele dohotka između pojedinaca i obitelji te međusektorske i međuregionalne preraspodjele. Faktorska raspodjela dohotka koja se ostvaruje na tržištu, koliko god bila ekonomski opravdana, uglavnom ne zadovoljava socijalne i političke kriterije. Država djeluje na način da instrumentima javnih financija mijenja raspodjelu dohodaka, bogatstva i potrošnje koja se ostvaruje na tržištu radi zadovoljenja distribucijskih ciljeva, uglavnom socijalnog karaktera. Država poreznom politikom i politikom transfera utječe na preraspodjelu dohotka kako bi se ostvarile jednake šanse u ostvarivanju dohotka.

- Stabilizacijska

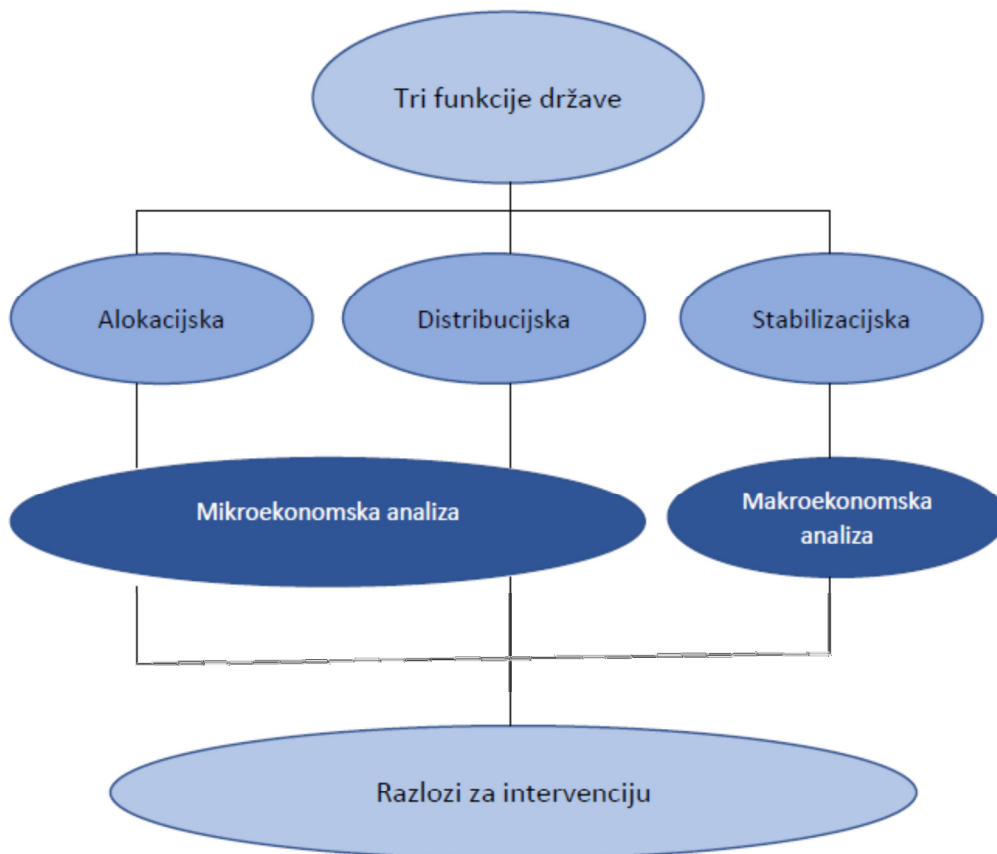
Stabilizacijska funkcija javnih financija javlja se kada se gospodarski sustav izbacila iz ravnoteže te je potrebno intervenirati mjerama ekonomske politike, a u tom okviru i mjerama javnih prihoda i javnih rashoda, da bi se spriječila ili opet uspostavila poremećena ravnoteža, odnosno ostvarila zadovoljavajuća stabilnost tržišta – cijena i tečaja, puna zaposlenost materijalnih i ljudskih resursa, zadovoljavajući saldo bilance plaćanja, zadovoljavajuća stopa održivog gospodarskog rasta i zadovoljavajući tempo strukturalnih promjena u gospodarstvu.

⁸ Jurković, P.: Javne financije, Masmedia, Zagreb, 2002., str.19.

Ona analizira utjecaj države na makroekonomska kretanja. Stabilizacijska funkcija se najčešće promatra kroz djelovanje na agregatnu potražnju i na razinu raspoloživih sredstava plaćanja.

Sve tri funkcije javnih financija moraju se ostvarivati istovremeno i biti dobro međusobno koordinirane. Mjere fiskalne politike moraju biti dobro i pažljivo odabrane, pravovremene i ciljane kako bi se ostvarili ciljevi ekonomske politike.

Slika 1. Tri funkcije države

Izvor: Izrada autora.

2.1. Javni rashodi

Javni rashodi su oni izdatci koje država čini u javnom interesu radi zadovoljenja društvenih potreba. Veličina državnih rashoda ovisi o opsegu javnih funkcija koje obavlja država. Te su funkcije ovisne o promjenama u ekonomskom i društveno-političkom uređenju države.⁹

Najznačajnije podjele javnih rashoda su na:

1. redovite i izvanredne
2. produktivne i neproduktivne
3. odgodive i neodgodive
4. rashode središnjih, regionalnih i lokalnih tijela
5. osobne i materijalne
6. novčane i naturalne
7. investicijske i transferne

Rashodi Državnog proračuna u RH uključuju čitav niz stavki od financiranja vojske i policije, znanosti i obrazovanja pa do izgradnje komunalne infrastrukture. U strukturi ukupnih rashoda državnog proračuna, naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade predstavljaju najveću stavku i najvećim dijelom odnose se na rashode za mirovine i zdravstvo. Veliku stavku na rashodnoj strani čine i rashodi za zaposlene koji obuhvaćaju plaće i ostale rashode za zaposlene te doprinose na plaće.

Materijalni rashodi uključuju naknade troškova zaposlenima, rashode za tekuće i investicijsko održavanje, uredski materijal, energiju, vojnu opremu i sl.

Financijski rashodi odnose se na kamate za izdane vrijednosne papire, kamate za primljene zajmove i ostale financijske rashode te se njihove projekcije rade u skladu s dospijećima budućih plaćanja.

Subvencije su tekuća nepovratna sredstva koja država daje poduzećima kako bi poticala njihovu proizvodnju, kompenzirala njihove gubitke, održavala niže cijene određenih proizvoda i sl. Riječ je o provođenju određenih mjera ekonomske i socijalne politike države. U Državnom proračunu RH one se prije svega odnose na subvencije koje se dodjeljuju poljoprivredi i Hrvatskoj željeznici.

⁹ Jelčić, B.: Javne financije, RRiF, Zagreb, 2001., str. 455.

Ostali rashodi uključuju tekuće i kapitalne donacije, kazne, penale i naknade šteta, izvanredne rashode i kapitalne pomoći. Najveći dio ove skupine usmjerava se za financiranje tekućih i kapitalnih ulaganja u kulturi, regionalnom razvoju, prometnoj infrastrukturi, znanosti i turizmu.

2.2. Javni prihodi

Javni prihodi predstavljaju novčana sredstva koje prikuplja država raznim financijskim instrumentima, a služe za zadovoljenje javnih potreba (podmirenje javnih rashoda). Zajedničke karakteristike javnih prihoda su:¹⁰

- Javni prihodi se ubiru u novcu,
- Javni prihodi se ubiru periodično,
- Javni prihodi se ubiru u pravilu, iz prihoda i dohotka, a samo iznimno iz imovine,
- Javni prihodi služe za podmirenje državnih/javnih potreba.

Svaka država ima zadatak podmiriti javne potrebe. Državni su se prihodi mijenjali tijekom vremena, a pojedine vrste prihoda možemo pratiti od robovlasničkih sustava sve do današnjih dana. Razvitak javnih prihoda vezan je uz razvitak države, oblik društveno-političkog okruženja te stupanj privrednog razvitka.

Javni se prihodi mogu podijeliti u dvije osnovne skupine, na porezne i neporezne prihode. Porezni prihodi obuhvaćaju sve vrste poreza, a to su porez na dohodak, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost, trošarine, porezi na imovinu i carine.

Neporezni prihodi obuhvaćaju doprinose (za zapošljavanje, mirovinsko i zdravstveno osiguranje), samodoprinosi, naknade, pristojbe ili takse, carine (kao redovni izvor prihoda), javni dug (kao izvanredni izvor prihoda) te ostale neporezne javne prihode (prihodi od imovine, pomoći, prihodi od vlastite djelatnosti, kazne i donacije).

Najznačajniji izvor javnih prihoda su porezi. Porezi su prisilna davanja koje država ubire radi zadovoljenja javnih potreba.

¹⁰ Jelčić, B.; Javne financije, Informator, Zagreb, 1997., str. 24.

3. POREZI

Porezi su osnovni financijski instrumenti prikupljanja prihoda pomoću kojih suvremene države podmiruju rashode iz svoje nadležnosti. To je dio koji svaki građanin daje državi od svoje imovine kako bi mu ona sačuvala ostatak.¹¹

Porez je prisilno davanje, što znači da su subjekti koje javna vlast odredi za porezne obveznike dužni ispuniti svoju obvezu jer ih u suprotnom može prisiliti da plate. Porez je davanje bez izravne protučinidbe te općenito davanje, što znači da svi plaćaju porez onda kada ispune zakonom propisane uvjete.

Porezi nisu uvijek bili jednaki i imali istu ulogu, pa tako postoji više definicija poreza, ali ni jedna nije prihvaćena kao jedinstvena, ali su se istaknula 3 osnovna obilježja poreza:

1. Porezima se prikupljaju prihodi kojima se pokrivaju financijske potrebe javnog sektora
2. Porezi su prisilno opterećenje ekonomskih snaga fizičkih i pravnih osoba
3. Porezi su davanja nasuprot kojih ne stoji nikakva direktna protučinidba.¹²

3.1. Povijest i razvoj poreza

Porezi su stari koliko i civilizacija. Nema ni jedne civilizacije koja nije ubirala poreze. Prva civilizacija o kojoj nešto znamo počela je prije šest tisuća godina u Sumeru, na plodnoj ravnicima između rijeka Eufrata i Tigrisa, na prostorima današnjeg Iraka. Buđenje civilizacije, ali i buđenje poreza, zabilježeno je na glinenim pločicama iskopanim u Sumeru. Tamošnji su stanovnici prihvatili poreze za vrijeme velikog rata, ali kad je rat završio, poreznici se nisu htjeli odreći svoje povlastice oporezivanja. Od tadašnjih vremena porezi nisu nikad ukinuti, dapače tijekom povijesti samo su dobivali na važnosti. Za velikih ratova obično su se vrtoglavo povećavali, a nakon završetka rata najčešće se nisu vraćali na predratnu razinu već su nastavljali rasti. No i u mirnodopskim se godinama razina poreza povećava.¹³

Pri odgovoru na pitanje o tome odakle uopće potječu porezi i sva javna davanja, nije se teško složiti s ocjenom da su davanja, pod kojima treba razumjeti ono što već i sama riječ kaže, tj.

¹¹ Jelčić, B.: *Financijsko pravo i financijska znanost*, Zagreb, 2008., str. 81

¹² Jelčić, B.: *Porezi – opći dio*, Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, 2011., str. 29

¹³ Kesner-Škreb, M.: *Uvod - o porezima*, Institut za javne financije, Zagreb, 2005., str 1.-2.

(pre)davanje nečega, isto toliko stara kao i zajednički život ljudi uopće, a sjeme iz kojega su se razvile ukupne javne financije treba vidjeti u pravu na udjelu u plijenu plemena ili zajednice – sve dok postoji neka (organizirana) zajednica, postojat će i zajedničke potrebe koje će trebati zadovoljavati i paralelno s tim i metode kojima će se to zadovoljavanje putem materijalnih davanja članova zajednice omogućiti.¹⁴

U državama starog vijeka (Babilon i Egipat) porezi su se najvećim dijelom ubirali u naturi i bili su najvažniji državni prihodi, nužni za vođenje ratova, održavanje dvora i velebne građevinske radove. U prvo vrijeme je upravljanje prihodima ubranim od poreza bilo decentralizirano i vezano uz religiju, dok je kasniji razvoj išao u smjeru centralizacije.

Prvotna javna davanja u staroj Grčkoj su bila neznatna, a porezni sustav bio je razvijen u 4. i 5. stoljeću prije Krista. Ubirala su se samo u iznimnim prilikama u povodu vjerskih obreda, praznika ili građevnih radova. Bogati građani su dobrovoljno plaćali porez jer se to smatralo čašću, a robovi kao i narodi podčinjeni u osvajačkim ratovima morali su prisilno plaćati porez.

Tek pojavom novca, odnosno s prijelazom s naturalnog na novčano gospodarstvo u Rimu su javna davanja postala značajniji čimbenik. Rim je bio primjer državnog gospodarstva koje se temeljio na trajnim obvezama nametnutim pokorenim narodima dok je oporezivanje punopravnog rimskog građanina bilo vrlo slabo razvijeno. Stagnacijom moći dolazi do propasti sustava prihoda, a time i poreznog sustava. Financijske potrebe dovele su do dovođenja sve više poreznih oblika, a među njima i porez na promet. Političke i ekonomske prilike popraćene stalnim porastom državnih potreba dovele su do propasti carstva. Iz tog razloga su ukinuti privilegiji koje su punopravni građani Rima imali kod plaćanja poreza te su svi rimski građani postali porezni obveznici.

Razvoj poreza u srednjem vijeku nije jedinstven, moguće je razlikovati tri razvojna razdoblja poreza:¹⁵

1. Razdoblje ranog srednjeg vijeka je razdoblje ranog feudalizma karakteriziranog prevladavajućim naturalnim bogovima
2. Razdoblje procvata feudalizma s naglašenim novčanim gospodarstvom
3. Razdoblje kasnog srednjeg vijeka karakterizirano sve većom moći teritorijalnih gospodara kao i stvaranjem i jačanjem država

¹⁴ Jelčić, B.: Javne financije, RRIF – plus, Zagreb, 2001., str. 33.

¹⁵ Jelčić, B.: Ibidem, str. 35.

Na području Europe u srednjem su vijeku postojali različiti porezi (porez na nasljedstvo, na zemlju, različite pristojbe i naknade), koji su se plaćali kraljevima i plemstvu, a najviše Crkvi. Stvaranjem jakih centraliziranih država i nastankom feudalizma država jača oslanjanje na prihode od vlastite imovine vladara te od poreza na zemlju. Tada se prvi puta javlja otpor prema porezima na potrošnju, za koje se smatralo da više opterećuju siromašne od bogatih.

Potkraj 19 i početkom 20. stoljeća sve veća pozornost se poklanjala pravednosti u oporezivanju te su se pojavili porezi na dohodak.

3.2. Teorije razloga oporezivanja

U današnje vrijeme, plaćanje poreza postalo je opće prihvaćeno i nitko ni ne sumnja u njihovu nužnost i opravdanost. Ipak, tijekom povijesnog razvoja, nastojalo se objasniti poreznim obveznicima potrebu plaćanja poreza kao i etape uvođenja istog.

Prema redosljedu korištenja, razlikujemo tri načina uvođenja poreza:¹⁶

1. Primjena sile u nametanju porezne obveze

Ovaj način uvođenja porezne obveze karakterističan je za robovlasničke države i vrijeme osvajačkih ratova i pohoda. Odobravanje poreznih obveznika nije bilo bitno, već je nametanje poreza bio izraz prava pobjednika nad podređenima.

2. Uspostavljanje ugovornih odnosa u uvođenju porezne obveze

Uvođenje poreza temeljem ugovornih odnosa karakteristično je za feudalno doba, kada su feudalni gospodari za brigu o redu unutar granica svog feudalnog posjeda, kao protuuslugu uzimali od podanika poreze. Ugovorni odnos postaje i osnova za stvaranje izvanrednih poreza u slučaju nedaća, ratova i slično.

3. Davanje ustavnog pristanka za uvođenje porezne obveze

U kapitalističkim državama porezi gube svoj prisilni karakter jer se uvodi obveza plaćanja na osnovi ustava. Porezi postaju zakonska obveza koju izglasava zakonsko tijelo (i porezni obveznici), te se kao takav i ne mora izglasati. Porezi postaju glavni izvor javnih prihoda i instrument financiranja države.

¹⁶ Jelčić, B.: Porezi – opći dio, Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, 2011., str. 29

S obzirom da porezni obveznik mora plaćati porez što znači da se njegovo financijsko stanje mijenja te zbog toga obveza plaćanja poreza predstavlja teret. Upravo zato postoje razne teorije koje navode razloge oporezivanja, neki od njih su:¹⁷

- teorija sile: pravo jačeg uvoditi porez nad slabijim
- teorija cijene: porezni obveznici plaćaju porez državi kao cijenu za dane usluge
- teorija uživanja: razlog uvođenja poreza jest da država daje koristi ili užitke (zdravstvo, sudstvo, školstvo i sl.) poreznim obveznicima
- Keynesova teorija: za uvođenje poreza navodi da dolazi do određene sklonosti štednji, da stvaraju nacionalni dohodak, investicijsku potrošnju, zaposlenost i drugo.

3.3. Porezna načela i karakteristike oporezivanja

Načela oporezivanja koje je predložio Adam Smith u svom djelu Bogatstvo naroda iz 1776.:

- jednakost - iznos poreza treba biti u skladu sa sposobnošću plaćanja ili s poreznim kapacitetom poreznog obveznika
- određenost - porezni obveznik treba točno znati što se oporezuje, koliko poreza mora platiti te kako i kada mora platiti porez, propisi trebaju biti jasni i nedvosmisleni te njihovo tumačenje od strane poreznih vlasti treba biti uvijek dostupno
- ugodnost – porez treba biti naplaćen na način i u vrijeme kada je to najpogodnije za poreznog obveznika
- jeftinoća - troškovi ubiranja i prinudnog ubiranja poreza trebaju biti u razumnom razmjeru s prihodima ostvarenim oporezivanjem

Kako bi se u životu proveo što bolji porezni sustav treba krenuti putem kompromisa, tj. izgraditi takve poreze koji u najvećoj mogućoj mjeri poštuju četiri osnovna porezna načela:¹⁸

¹⁷ Nikša Nikolić: Počela javnog financiranja, Split, 1999., str. 77, 78

- učinkovitost - porezni sustav ne smije remetiti učinkovitu alokaciju resursa
- pravednost - porezi trebaju biti pravedno i razumno raspoređeni između pojedinaca u društvu, povećanje (ili smanjenje) te uvođenje (ili izostavljanje) poreznih olakšica dovodi do provedbe zahtjeva za pravednost
- jednostavnost i provedivost - za poreznu administraciju porezi moraju uz razumni trošak, biti jednostavni za prikupljanje, a za porezne obveznike ne smiju biti presloženi da bi se razumjeli

Pojednostavljenje u oporezivanju se može ostvariti:

- pojednostavljenjem naplate poreza,
 - razumljivim utvrđenim pravima i obvezama poreznih obveznika,
 - smanjenjem broja poreznih oblika,
 - smanjenjem brojnih poreznih olakšica,
 - sastavljanjem kvalitetnijih propisa.
- izdašnost i elastičnost - porezima se treba ubrati dovoljno sredstava u državnu blagajnu, te je nužno da budu elastični na promjenu gospodarskih prilika

U suvremenoj financijskoj teoriji osnovne karakteristike poreza su:¹⁹

- prisilnost plaćanja poreza
- derivativnost poreza –država ubire prihode kroz poreze
- nepovratnost poreza
- odsutnost neposredne naknade
- nedestiniranost poreza - porezi se ne ubiru za konkretnu namjenu te ih to čini različitim od ostalih javnih prihoda

¹⁸ Institut za javne financije: Pojmovnik javnih financija - Oporezivanje

¹⁹ Bedeković, M.: Porezni sustav, Virovitica, 2017.

- zadovoljavanje javnog interesa – cilj je upotrijebiti prihode koji se prikupe kroz poreze za zadovoljenje javnog interesa
- novčani oblik poreza

3.4. Podjela poreza

3.4.1. Izravni i neizravni porezi

Hrvatski porezni sustav sastoji se od nekoliko vrsta izravnih i neizravnih poreznih oblika.

Izravni porezi su oni koje uplaćujemo osobno ili ih za nas uplaćuje poslodavac u državnu blagajnu.

Karakteristike izravnih poreza:

- naplaćuju se izravno od poreznih obveznika i prema njihovoj gospodarskoj snazi
- nema općenitosti obveze plaćanja
- postojani su razmjerno
- nisu elastični
- izravno se obračunavaju i naplaćuju iz imovine, dohotka ili prinosa poreznog obveznika

Neizravne poreze ne snosi onaj tko ih uplaćuje u državni proračun, već ih najčešće prevaljuje na druge. Porezni obveznici neizravnih poreza kroz cijenu svojih dobara i usluga prevaljuju teret tih poreza na krajnjeg potrošača, tj. na građane. Najpoznatiji neizravni porez je porez na dodanu vrijednost (PDV).

Karakteristike neizravnih poreza:

- izražena obveznost plaćanja
- neovisno o visini dohotka svi ih plaćaju
- nepraktični su za ostvarivanje raznih gospodarskih i političkih ciljeva jer se lako prevaljuju
- elastični su
- porezni obveznici ih osjećaju neizravno (uglavnom kroz cijene proizvoda i usluga)

- javna vlast ih koristi u prikupljanju potrebnog novca za pokriće javnih potreba

Slika 2.: Izravni i neizravni porezi

Izravni porezi	Neizravni porezi
<ul style="list-style-type: none"> - porez na dohodak - prirez porezu na dohodak - porez na dobit 	<ul style="list-style-type: none"> - porez na dodanu vrijednost (PDV) - trošarine - porez na promet nekretnina

Izvor: Izrada autora

3.4.2. Opći i namjenski porezi

Opći porezi služe za podmirivanje općih državnih potreba. Pod općim porezima su uključeni svi porezi osim doprinosa. Namjenski porezi su oni porezi kod kojih se unaprijed zna gdje će se utrošiti (doprinosi). Moguće je da neki namjenski porezi budu vremenski ograničeni ili mogu biti trajni.

3.4.3. Redovni i izvanredni porezi

Ovisno o vremenu u kojem porezna obveza stupa na snagu poreze dijelimo na redovne i izvanredne. Redovni porezi su porezi koji se određuju i prikupljaju trajno iz godinu u godinu. Svrha redovnih poreza jest podmirivanje redovnih javnih rashoda.²⁰

Svrha izvanrednih poreza je financiranje zadataka koji su u nadležnosti države, a njihova obveza plaćanja traje koliko i izvanredna okolnost zbog koje je i uveden. Služi za podmirivanje izvanrednih javnih rashoda.

3.4.4. Porezi po vrijednosti i specifični porezi

Ovisno o vrsti porezne osnovice poreze dijelimo na poreze po vrijednosti i na specifične poreze.²¹

²⁰ Jelčić, B.: *Financijsko pravo i financijska znanost*, Narodne novine d.d., Zagreb, 2008., 112. str

²¹ Jelčić, B.: *Ibidem*, 110. str

Za poreze po vrijednosti osnova oporezivanja je stvarna ili procijenjena vrijednost poreznog objekta. Mogu se koristiti svi oblici poreznih stopa.

Za specifične poreze iznos poreza se određuje na osnovi mjernih jedinica, npr. kilogram, metar, litra i drugo. Na specifične poreze nailazimo najčešće u prometu.

4. HRVATSKI POREZNI SUSTAV

Porezni sustav Republike Hrvatske po svojim je karakteristikama i značajkama suvremen sustav koji je usklađen sa smjericama Europske unije i sličan poreznim sustavima država članica EU-a. Pravni izvori poreznih obveza i prava za porezne obveznike te tijela državne uprave su:²²

- Ustav Republike Hrvatske,
- Opći porezni zakon,
- ostali zakoni koji pojedinačno reguliraju porezni sustav.

U Republici se Hrvatskoj porezi dijele na sljedeće skupine:²³

- državni porezi
- županijski porezi
- gradski ili općinski porezi
- zajednički porezi
- porezi na dobitke od igara na sreću i naknade za priređivanje igara na sreću
- naknada od utvrđene vrijednosti fonda nagradnih igara, koja pripada Crvenom križu.

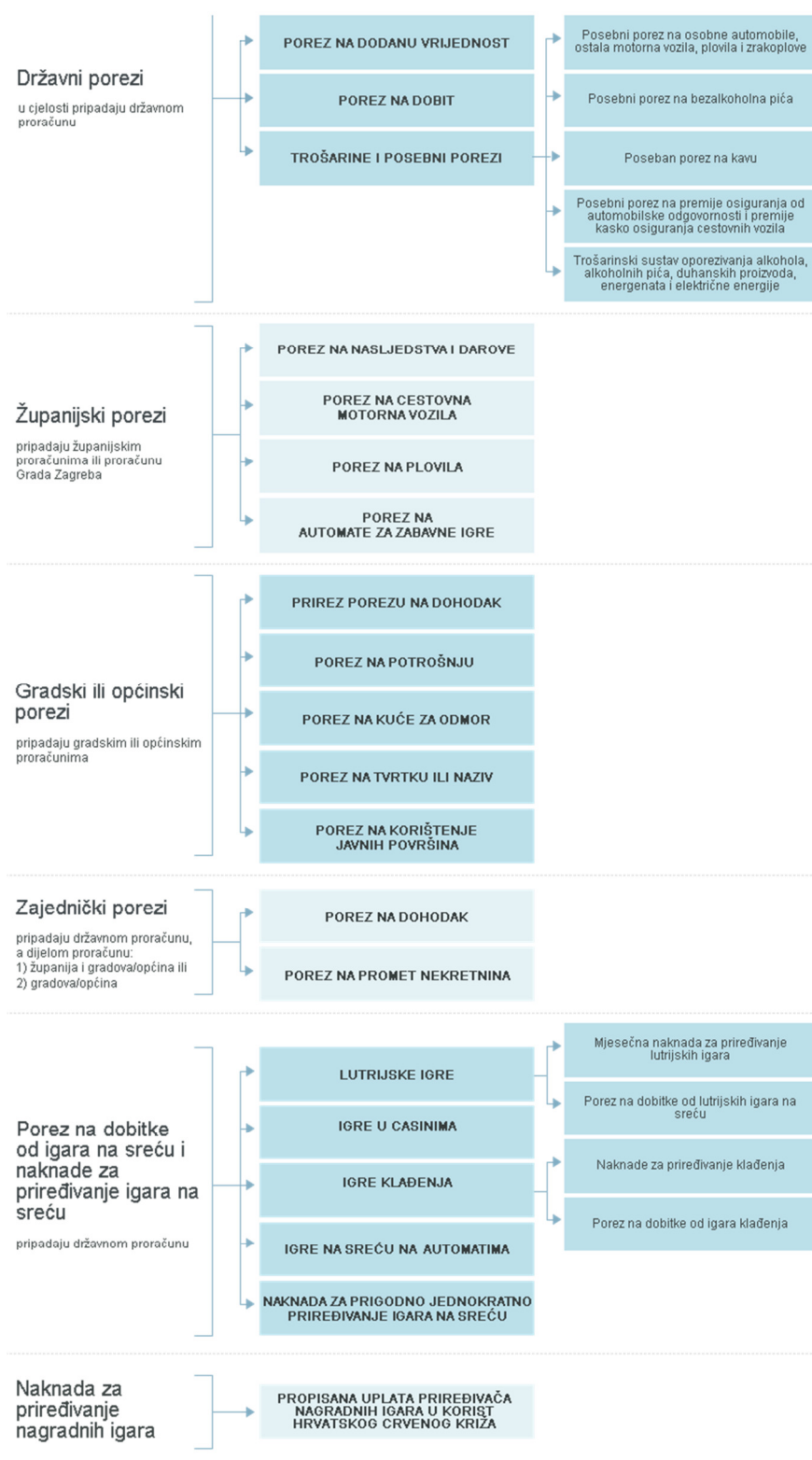
Dok državni porezi u cijelosti pripadaju državnom proračunu, županijski porezi pripadaju županijskim proračunima ili proračunu Grada Zagreba, a gradski ili općinski porezi proračunima grada ili općina. Iznimno, prihod od poreza na dohodak po osnovi kamata na štednju prihod je državnog proračuna. Prihod od poreza na dohodak dijeli se između države, općine, grada i županije, dok se porez na promet nekretnina dijeli između države, općine i grada.²⁴

²² Bogovac, J.,: Porezni sustav RH, nastavni materijal iz kolegija Javne financije, Studijski centar za javnu upravu i financije, 2014., Zagreb

²³ Porezni sustav Republike Hrvatske (2020. godina), preuzeto sa: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx, pristupljeno 07.08.2020. godine

²⁴ Bogovac, J.,: Porezni sustav RH, nastavni materijal iz kolegija Javne financije, Studijski centar za javnu upravu i financije, 2014., Zagreb

Slika 3.: Porezni sustav republike hrvatske

Izvor: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porezni_sustav.aspx, 26.08.2021

5. *POVIJEST POREZA NA DOBIT*

Porez na dobit ili porez na dobitak koji se često u svom razvitku javlja i pod nazivom porez na dobitak korporacije, porez na profit, porez na dohodak pravnih osoba, jedan je od “najmlađih” poreznih oblika, čiji se ulazak u porezne sustave veže uz pojavu društva kapitala u drugoj polovini 19. stoljeća i masovnu proizvodnju koja je rezultirala znatno većim ekonomskim koristima, a time i velikim profitima.

U to vrijeme sve više sazrijeva stajalište da su ta društva kapitala samostalni ekonomski i pravni subjekti te da oporezivanje njihovog profita ne treba u potpunosti vezati uz oporezivanje ekonomskih koristi koje su ostvarivali pojedinačni dioničari i to iz razloga što je porezom na dohodak pojedinačnih dioničara bio obuhvaćen samo onaj dio profita ili dobiti koji je bio raspoređen (raspoređena dobit) dok neraspoređeni dio dobitka ostaje porezno netaknut, što rezultira trendom pojačane akumulacije kapitala sa ciljem smanjenja poreznog opterećenja.

Upravo iz tog razloga potkraj 19. stoljeća, a pogotovo tijekom prve polovice 20. stoljeća dolazi do inkorporiranja novog poreznog oblika u porezne sustave europskih i vaneuropskih zemalja i to pod nazivom porez na dobit, koji je postupno postajao sve važniji i značajniji čimbenik državnih riznica.

Poznato je da su ovaj porezni oblik u svoj porezni sustav u potpunosti uvele Sjedinjene američke države još 1909. godine (Corporation Income Tax), Njemačka 1920. godine (Körperschaftsteuer), Austrija 1934. godine, Francuska 1948. godine, ...²⁵

Od 01.01.1994.godine oporezivanje dobiti u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o porezu na dobit budući da je prestao važiti Zakon o neposrednim porezima. U Zakonu o porezu na dobit i u propisima definirani su: obveznik poreza na dobit, osnovica poreza na dobit i stopa poreza na dobit. Najznačajnija promjena koja je utjecala na visinu porezne obveze je povećanje stope poreza sa 25% do kraja 1996. na 35% od 01.01.1997. godine. Promjena je i povećanje stope zaštitne kamate s 3% do kraja 1996. na 5% od 01.01.1997. godine.

²⁵ Spajić, F.; Hrvatski sustav oporezivanja dobiti; Zbornik radova tendencije u razvoju financijske aktivnosti države, Zagreb, 2000. godina, str. 207

Zaštitna kamata, koja se izračunavala tako da se ukamaćivao vlastiti kapital zaštitnom kamatnom stopom i za tako izračunani iznos zaštitnih kamata umanjivala osnovica poreza na dobit. Visinu zaštitne kamatne stope činila je stopa rasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda (varijabilni dio), uvećana za 3 % (fiksni dio). Ako se prilikom utvrđivanja osnovice poreza na dobit - kad se ona umanjuje za zaštitnu kamatu, pokaže gubitak, tako iskazani gubitak prenosi se u sljedeće porezno razdoblje i ukamaćuje se. Pravo na prijenos gubitka u sljedeće porezno razdoblje je bilo ograničeno na rok od 5 godina, a porezni obveznik koji ni tijekom 5 godina nije ostvario oporezivu osnovicu poreza na dobit, gubio je pravo na odbitak iskazanoga gubitka. Svrha zaštitne kamatne stope je da se iz porezne osnovice poreza na dobit isključe prividni dobiti koji su rezultat rasta cijena (tj. obezvredivanja vlastitog kapitala), da se u poreznom smislu postigne neutralnost različitih investicija (kapitalno intenzivne i kapitalno neintenzivne djelatnosti), te da se putem zaštitnih kamata postigne u poreznom smislu neutralnost različitih izvora financiranja (vlastiti izvori – pozajmljeni izvori).²⁶

Zakon je potpunije definirao porezno priznate, porezno nepriznate rashode i porezne obveznike izvan gospodarstva.

Od 01.01.2001. godine u sklopu promjena u sustavu oporezivanja dohotka i dobiti donijeti su novi zakoni za obadva porezna oblika. Značajnije promjene u sustavu oporezivanja dobiti povezane su s promjenama u sustavu oporezivanja dohotka zbog uvođenja poreza na dohodak od kapitala i napuštanja sustava zaštitne kamate. Karakteristika tog zakona je i u tom što Zakon o porezu na dobit uz odredbe o osnovici poreza na dobit sadrži i odredbe o prihodima i rashodima. Kontrolu točnosti osnovice poreza na dobit uključuje provjeru točnosti utvrđivanja prihoda i rashoda.²⁷

Zakon regulira povlastice za porezne obveznike ovisno gdje obavljaju djelatnost, koliko ulažu u obavljanje djelatnosti ili povlastice u obliku odgode plaćanja poreza kao što je ubrzani ili jednokratni otpis opreme i nekretnina. Izmjene zakona sadrže porezne povlastice za one porezne obveznike koji ulažu u istraživanje i razvoj. Djelatnost istraživanja i razvoja, u dosadašnjem sustavu poreza na dobit, nije posebno navedena u poreznim povlasticama, već se uklapa u ostale povlastice propisane Zakonom.²⁸

²⁶ Jelčić B., Bejaković P.: Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj, HAZU, Zagreb, 2012., str. 172.

²⁷ Spajić, F.:Prijava poreza na dobit za 2003. godinu;Računovodstvo i financije 2/2004, str.3

²⁸ Porez na dobit; Porezni vjesnik, Veljača 2004.,str.5

Uvodi se porez po odbitku po stopi od 15% za određene naknade što se plaćaju inozemnim osobama; ne plaća se porez na dividende i udjele u dobiti tuzemnih poreznih obveznika; propisuju se olakšice i oslobođenja te poticaji ulaganjima i zapošljavanju.

Od 1. siječnja 2005. godine je u primjeni novi Zakon o porezu na dobit, koji je donesen radi pojednostavnjenja i uklanjanja nekih slabosti u sustavu oporezivanja dobiti. Izmjenom Zakona o porezu na dobit koji se primjenjuje od 1. siječnja 2017. godine, opća stopa poreza na dobit snižava se s dosadašnjih 20 na 18%. Riječ je o nominalnoj stopi, a efektivna stopa za većinu je poreznih obveznika niža zbog primjene propisanih olakšica koje umanjuju poreznu osnovicu. Uvodi se i snižena stopa od 12% kojom se oporezuje dobit obveznika s godišnjim prihodom do tri milijuna kuna.²⁹

5.1. Izmjene u Zakonu o porezu na dobit od 01.01.2021.

Za porezne obveznike koji u poreznom razdoblju koje je počelo od 1. siječnja 2021. godine ostvare prihode do 7,5 mil kn, vrijedit će stopa poreza na dobit od 10%. Navedeno smanjenje stope poreza na dobit odnosi se i na sve neprofitne organizacije koje za gospodarsku djelatnost plaćaju porez na dobit paušalno. Porezni obveznici koji u tijeku 2020. godine ostvare ukupni prihod do 7,5 milijuna kuna mogli su kod izračuna predujma poreza na dobit za 2021. godinu koristiti stopu poreza na dobit od 10%.

Izmjenama Zakona o porezu na dobit smanjuje se i stopa poreza po odbitku s 12% na 10% pri isplati dividenda i udjela u dobitku inozemnim osobama koje nisu fizičke osobe. Niža stopa počinje se primjenjivati pri isplatama od 1. siječnja 2021. godine.

Smanjuje se stopa poreza po odbitku s 15% na 10% na naknade za nastupe inozemnih izvođača (umjetnika, zabavljača i športaša) u situaciji kada naknadu isplaćuje tuzemni ili inozemni isplatitelj prema ugovoru s inozemnom osobom koja nije fizička osoba. Niža stopa počela se primjenjivati pri isplatama od 1. siječnja 2021. godine.

²⁹ Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20 i 138/20)

Slika 4.: Izmjene u Zakonu o porezu na dobit

Redni broj	Vrsta poreza	Stara stopa	Nova stopa
1.	Porez na dobit	12% do 7.500.000,00 kn prihoda	10% do 7.500.000,00 kn prihoda
		18% iznad 7.500.000,00 kn prihoda	18% iznad 7.500.000,00 kn prihoda
2.	Porez po odbitku pri isplati dividenda i udjela u dobitku inozemnim osobama koje nisu fizičke osobe	12%	10%
3.	Porez po odbitku na naknade za nastupe inozemnih izvođača	15%	10%

Izvor: <https://www.profortis.hr/porezne-izmjene-od-01-01-2020-godine>

Porezno priznatim rashodom kreditne institucije smatra se iznos otpisa potraživanja (glavnice i kamate iskazane u prihodima) od nepovezane fizičke ili pravne osobe, a koja su prethodno bila vrijednosno umanjena i rezervirana u skladu s propisima Hrvatske narodne banke. Ovime se kreditne institucije posredno destimulira da ta potraživanja prodaju agencijama za otkup potraživanja. Iznos otpisane obveze se kod dužnika ne smatra oporezivim prihodom odnosno primitkom i nema utjecaja na primjerice prag prihoda prema kojem se utvrđuje stopa poreza na dobit.³⁰

Obračunavanje poreza na dobit za svaku poslovnu godinu je zadnja faza u procesu utvrđivanja poslovnog rezultata. Toj fazi prethodi konačno utvrđivanje i iskazivanje rashoda i prihoda za poslovnu godinu u računovodstvu. Računovodstveno utvrđen poslovni rezultat polazna je veličina za utvrđivanje osnovice poreza na dobit.

³⁰ <https://kagor.hr/porezna-reforma-2021-promjene-propisa-u-primjeni-od-01-01-2021/>

6. ELEMENTI POREZA NA DOBIT

Četiri su temeljna elementa koji određuju karakter svakog poreza na dobit:³¹

- porezna osnovica,
- porezni obveznik,
- porezna stopa i
- porezne olakšice.

6.1. Porezna osnovica

Dobit je polazna veličina pri utvrđivanju osnovice poreza na dobit za poslovnu godinu odnosno porezno razdoblje. Dobit se izračunava kao razlika između prihoda i rashoda koji su propisani Zakonom o porezu na dobit. Propisivanjem prihoda i rashoda znatno je jednostavnije utvrđivanje porezne osnovice. Postupak utvrđivanja osnovice poreza na dobit prema važećem zakonu izgleda ovako:

Slika 5.: Postupak utvrđivanja porezne osnovice

	POLAZNA VELIČINA (ukupni prihodi – ukupni rashodi)
+	Stavke uvećanje dobiti/ smanjenja gubitka
-	Stavke umanjenje dobiti/ povećanja gubitka
=	OPOREZIVA DOBIT/ POREZNI GUBITAK tekućeg razdoblja
-	Preneseni porezni gubitak
=	POREZNA OSNOVICA
*	Stopa poreza na dobit (10% ili 18%)
=	POREZNA OBVEZA

³¹ Institut za javne financije: Porez na dobit

-	Porezne olakšice, oslobođenja, poticaji
=	KONAČNA POREZNA OBVEZA
-	Uplaćeni predujmovi poreza na dobit
=	RAZLIKA ZA UPLATU/POVRAT

Izvor: Izrada autora.

Važno je reći da u poreznu osnovicu tuzemnog poreznog obveznika ulazi i dobit ostvarena u inozemstvu, dok za inozemnog poduzetnika poreznu osnovicu čini samo dobit ostvarena u Republici Hrvatskoj. Prema Zakonu o porezu na dobit u poreznu osnovicu ulazi i dobit ostvarena u postupku likvidacije.

Obveznici poreza na dobit plaćaju tijekom godine predujmove poreza na dobit na osnovi porezne prijave za prethodnu godinu. Konačni obračun poreza obavlja se na temelju porezne prijave koju porezni obveznici dostavljaju Poreznoj upravi do 30. lipnja za prethodnu poslovnu godinu.

Povećanje porezne osnovice odnosno smanjenje gubitka se primjenjuje na sljedeće rashode:³²

1. Svotu amortizacije
2. 70% troškova reprezentacije (ugošćenja, darovi s ili bez utisnutog znaka tvrtke ili proizvoda, troškovi odmora, sporta, rekreacije i razonode, zakupa automobila, plovila, zrakoplova, kuća za odmor), u visini troškova nastalih iz poslovnog odnosa s poslovnim partnerom,
3. 30% troškova, osim troškova osiguranja i kamata, što su nastali u svezi s vlastitim ili unajmljenim motornim vozilima i drugim sredstvima za osobni prijevoz (osobni automobil, plovilo, helikopter, zrakoplov i sl.) poslovnih, rukovodnih i drugih zaposlenih osoba, ako se na osnovi korištenja sredstava za osobni prijevoz ne utvrđuje plaća,

³² Porezna Uprava Republike Hrvatske https://www.porezna-uprava.hr/baza_znanja/Stranice/PorezNaDobitPove%C4%87anjePorezneOsnoviceSmanjenjeGubitka.aspx , pristupljeno 17.08.2021. godine

4. Manjkove na imovini iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore odnosno Hrvatske obrtničke komore u smislu propisa o porezu na dodanu vrijednost, po kojoj osnovi se ne plaća porez na dobit,
5. Rashode utvrđene u postupku nadzora s pripadajućim PDV-om, porezom na dohodak, prirezom porezu na dohodak, te obveznim doprinosima koji su nastali u svezi skrivenih isplata dobiti, te izuzimanja dioničara, članova društva i fizičkih osoba koje obavljaju samostalnu djelatnost od koje se plaća porez na dobit, te s njima povezanim osobama
6. Troškove prisilne naplate poreza ili drugih davanja,
7. Kazne koje izriče mjerodavno tijelo,
8. Zatezne kamate između povezanih osoba,
9. Povlastice i druge oblike imovinskih koristi što su dane fizičkim ili pravnim osobama da nastane, odnosno ne nastane određeni događaj, tj. da se određena radnja obavi, primjerice, bolje ili brže nego inače, ili da se propusti obaviti,
10. Rashode darovanja u naravi ili novcu, učinjena u tuzemstvu za kulturne, znanstvene, odgojno-obrazovne, zdravstvene, humanitarne, sportske, vjerske, ekološke i druge općekorisne svrhe udrugama i drugim osobama koje navedene djelatnosti obavljaju u skladu s posebnim propisima, ako su veća od 2% prihoda ostvarenog u prethodnoj godini. Iznimno, svota može biti i veća od 2% prihoda prethodne godine ako je dana prema odlukama nadležnih ministarstva o provedbi financiranja posebnih programa i akcija.
11. Kamate na zajmove dioničara i članova društva,
12. Kamate između povezanih osoba,
13. Rashode od vrijednosnih usklađenja dionica i udjela (nerealizirani gubici), ako su bili iskazani u rashodima,
14. Svotu amortizacije iznad propisanih iznosa,
15. Iznos povećanja porezne osnovice zbog promjene metode utvrđivanja porezne osnovice (obveznik poreza na dohodak koji postaje obveznikom poreza na dobit),
16. Vrijednosna usklađenja i otpis potraživanja,

17. Vrijednosna usklađenja zaliha,
18. Vrijednosna usklađenja financijske imovine,
19. Troškove rezerviranja,
20. Sve druge rashode koji nisu izravno u svezi s ostvarivanjem dobiti i druge svote povećanja porezne osnovice koje nisu bile uključene u poreznu osnovicu,
21. Povećanja dobiti za ostale prihode i druga povećanja dobiti,

Za nabrojane rashode, osim za rashode pod točkama 5. i 9, porezna osnovica se ne povećava kada se sukladno Zakonu o porezu na dohodak obračunava i plaća porez na dohodak

Postoji više metoda pomoću kojih se može odrediti porezna osnovica, a to su:³³

- metoda parifikacije: naziva se još i metodom uspoređivanja, te se ona koristi u slučaju kada se podaci određenog poreznog obveznika smatraju nepouzdanima
- indicijarna metoda: kao osnova za oporezivanje koriste se određene činjenice koje održavaju ekonomsku snagu poreznog obveznika
- službena metoda: naziva se još i administrativnom metodom, porezni organi sami prikupljaju potrebne dokumente
- direktna metoda: naziva se još i metodom vlastite prijave, porezna osnovica se dobiva na temelju podataka koje je porezni obveznik dao financijskom organu
- indirektna metoda: tzv. metoda prijave druge osobe, porezna osnovica se dobiva na temelju podataka koje može dostaviti osoba financijskom organu koja je različita od poreznog obveznika.

6.2. Porezni obveznik

Porezni obveznik širok je pojam i obuhvaća svaku osobu koja samostalno obavlja neku gospodarsku aktivnost bilo gdje u svijetu, pa mjesto sjedišta ili stalne poslovne jedinice, odnosno prebivališta, veličina, svrha i učinak te gospodarske aktivnosti nisu od bitnog značaja.

³³ Jelčić, B.: *Financijsko pravo i financijska znanost*, Zagreb, 2008., Narodne novine d.d., 138. str

Porezni obveznici poreza na dobit:³⁴

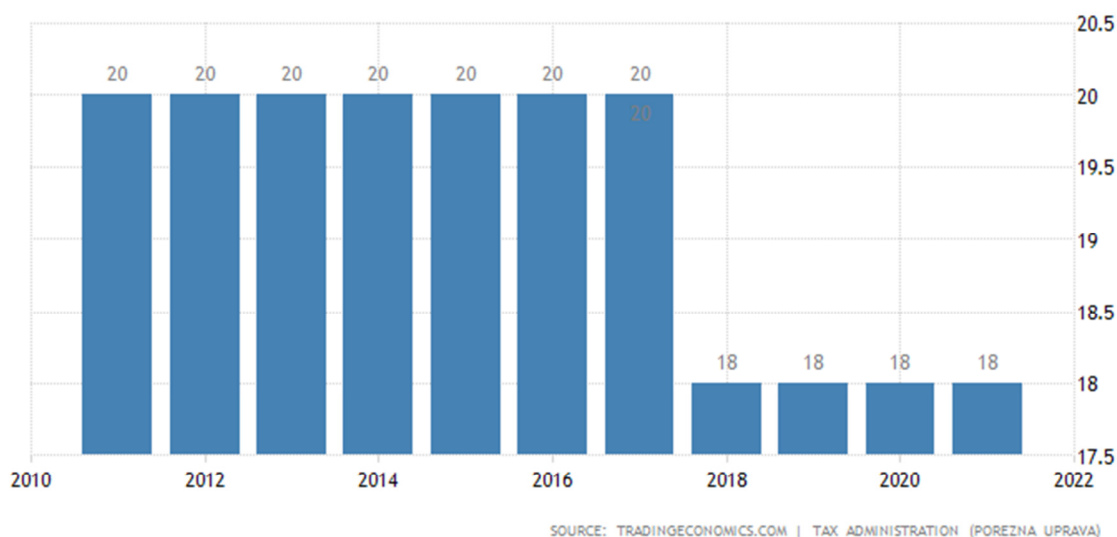
1. Porezni obveznik je trgovačko društvo i druga pravna i fizička osoba rezident Republike Hrvatske koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda ili drugih gospodarskih procjenjivih koristi.
2. Porezni obveznik je i tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika (nerezident).
3. Porezni obveznik je i fizička osoba koja utvrđuje dohodak na način propisan za samostalne djelatnosti prema propisima o oporezivanju dohotka ili koja počinje obavljati takvu samostalnu djelatnost ako izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak.
4. Fizička osoba iz stavka 3. ovoga članka obveznik je plaćanja poreza na dobit ako u prethodnom poreznom razdoblju ostvari ukupni primitak veći od 7.500.000,00 kuna.
6. Državne ustanove, ustanove jedinica područne (regionalne) samouprave, ustanove jedinica lokalne samouprave, državni zavodi, vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, komore, udruge, umjetničke udruge, dobrovoljna vatrogasna društva, zajednice tehničke kulture, turističke zajednice, sportski klubovi, sportska društva i savezi, zaklade i fondacije nisu obveznici poreza na dobit.
7. Osobe navedene u stavku 5. i stavku 6. ovoga članka, koje u skladu s posebnim propisima obavljaju određenu gospodarsku djelatnost čije bi neoporezivanje dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, dužne su u roku od osam dana od dana početka obavljanja te djelatnosti upisati se u registar poreznih obveznika koji vodi Porezna uprava radi utvrđivanja obveza poreza na dobit po osnovi obavljanja određene gospodarske djelatnosti. Ako se ne upišu u navedeni registar, Porezna uprava će na vlastitu inicijativu ili na prijedlog drugih poreznih obveznika ili druge zainteresirane osobe, rješenjem utvrditi da su te osobe obveznici poreza na dobit za tu djelatnost.
8. Investicijski fondovi bez pravne osobnosti koji su osnovani i posluju u skladu sa zakonom po kojem su osnovani nisu obveznici poreza na dobit.
9. Porezni obveznik je i svaki onaj poduzetnik ili njegov pravni sljedbenik koji ne spada pod odredbe stavka od 1. do 8. ovoga članka, a koji nije obveznik poreza na dohodak prema propisima o oporezivanju dohotka i čija se dobit ne oporezuje drugdje.

³⁴ Porezna Uprava Republike Hrvatske (2021.) – Zakon o porezu na dobit, preuzeto sa: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/layouts/15/in2.vuk2019.sp.propisi.intranet/propisi.aspx#id=pro19, pristupljeno 17.08.2021. godine

6.3. Porezna stopa

U početku svoje primjene 1994. godine porez na dobit opterećivao je poduzetničku dobit tuzemnih i inozemnih poreznih obveznika po jedinstvenoj stopi od 25%. No izmjenama Zakona krajem 1996. godine porezna je stopa povećana na 35% kako bi bila usklađena s gornjom stopom poreza na dohodak. Novim zakonskim rješenjem nakon 01.01.2001. godine stopa poreza na dobit iznosi 20%. Tim sniženjem stope želi se privući što više inozemnih ulagača i odteretiti uopće poduzetnička aktivnost.

Slika 6.: Prikaz stope poreza na dobit za Hrvatsku u razdoblju od 2010.-2021.

Izvor: <https://tradingeconomics.com/croatia/corporate-tax-rate>

Iz ovog grafikona je vidljivo kako je kroz posljednjih 10 godina stopa poreza na dobit u Hrvatskoj od 2010. do 2017. godine stagnirala, odnosno kroz cijeli period iznosila je 20%. 2018. godine dogodio se pad od 2 postotna poena, te je stopa poreza na dobit iznosila 18%. Ta stopa se zadržala do danas, odnosno 2020. godine, gdje i dalje iznosi 18%.

Smanjenjem porezne stope pretpostavlja se kako je vlada htjela postići bolje i sigurnije uvijete za poduzeća, vlasnike, investitore te utjecati na to da Hrvatska bude konkurentna zemlja za zadržavanje inženjera, profesionalaca, specijalista i drugog iskusnog i visoko obrazovanog kadra.

Od 1. siječnja 2021. godine porez na dobit plaća se na utvrđenu poreznu osnovicu po stopi:

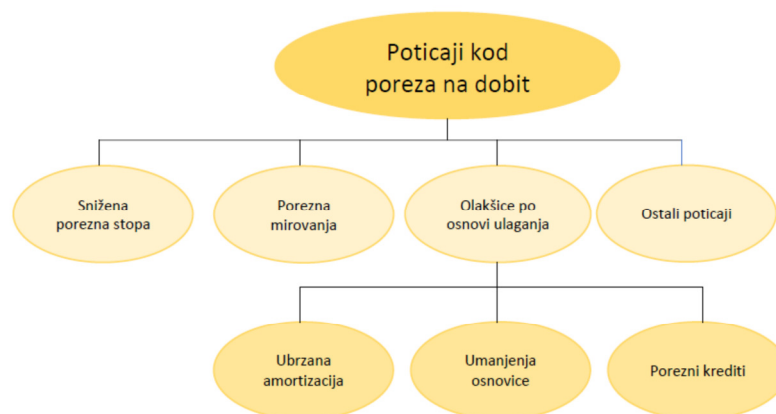
- 10% ako su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi do 7.500.000,00 kuna, ili
- 18% ako su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi jednaki ili veći od 7.500.000,01 kuna.

6.4. Porezne olakšice, oslobođenja i poticaji ³⁵

U hrvatskom poreznom sustavu postoje brojne porezne olakšice:³⁶

- za školovanje i stručno usavršavanje zaposlenika
- za istraživanje i razvoj
- za zapošljavanje osoba sa invaliditetom
- za korisnike slobodnih zona
- za poticanje ulaganja
- za porezne obveznike koji obavljaju svoju djelatnost na području grada Vukovara te na područjima posebne državne skrbi

Slika 7.: Porezni poticaji kod poreza na dobit

Izvor: Izrada autora.

³⁵ <https://alphacapitalis.com/2021/05/06/porezne-olaksice-poreza-na-dobit/> , pristupljeno 19.08.2021

³⁶ Institut za javne financije: Porez na dobit

7. POREZ PO ODBITKU

Porez po odbitku obračunavaju i obustavljaju tuzemni isplatitelji koji inozemnim osobama plaćaju određene naknade. Riječ je o tehnici ubiranja poreza u državi izvora dobiti/dohotka kada isplatitelj mora ustegnuti porez od naknade što je plaća inozemnom primatelju naknade i uplatiti taj porez državi izvora.

Porezna osnovica je bruto iznos sljedećih naknada i isplata:

1. Naknade za ustupanje prava na korištenje intelektualnog vlasništva
(prava na reprodukciju književnih, umjetničkih i znanstvenih djela i softvera, kinematografskih djela, patenata, licenci, uporabe imena proizvoda i zaštitnih znakova, dizajna ili modela, planova, nacрта, tajnih formula ili postupaka, prava na korištenje industrijskog, komercijalnog ili znanstvenog iskustva),
2. Naknade za obavljanje usluga istraživanja tržišta
(prikupljanje tržišnih informacija, određivanje obilježja tržišta, mjerenje potencijala tržišta, analiza udjela u tržištu, analiza prodaje, istraživanje trendova poslovanja, kratkoročna i dugoročna predviđanja, ispitivanje ponuda konkurencije, istraživanje cijena, testiranje novih i postojećih proizvoda na tržištu),
3. Naknade za usluge poreznog savjetovanja i za revizorske usluge,
4. Isplaćenih dividendi ili udjela u dobiti inozemnih pravnih osoba,
5. Isplaćene kamate inozemnih osoba koje nisu fizičke osobe.³⁷

U skladu s odredbama Zakona o porezu na dobit nerezident je pravna osoba kojoj sjedište nije upisano u sudski ili drugi registar ili upisnik u Republici Hrvatskoj i kojoj je mjesto stvarne uprave i nadzor poslovanja izvan Republike Hrvatske. Nerezident je i poduzetnik fizička osoba s prebivalištem ili uobičajenim boravištem izvan Republike Hrvatske koji nema u Republici Hrvatskoj upisanu djelatnost u registar ili upisnik.³⁸

U ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja što su sklopljeni između Republike Hrvatske i drugih država za nerezidenta se koristi pojam „rezident druge države ugovornice” koji prema propisima Republike Hrvatske u njoj podliježe oporezivanju na temelju svoga prebivališta, boravišta, mjesta uprave ili nekoga drugog obilježja slične prirode, te

³⁷ Jančiev, Z.; Hrvatski porezni sustav; Institut za javne financije, Zagreb, 2003., str.58

³⁸ https://www.porezna-uprava.hr/baza_znanja/Stranice/Nerezident.aspx, pristupljeno 20.08.2021

ostvarivanju dohotka iz izvora u Republici Hrvatskoj ili imovine u Republici Hrvatskoj. Ako je osoba rezident objiju država ugovornica, onda se njezin status određuje na ovaj način:

1. fizička osoba je rezident samo one države u kojoj ima prebivalište, a ako ima prebivalište u objema državama onda je rezident samo one države s kojom ima uže osobne i gospodarske veze (središte životnih interesa),
2. ako se ne može odrediti u kojoj državi fizička osoba ima središte životnih interesa, ili ako ni u jednoj državi nema prebivalište, tada je ta osoba rezident samo one države u kojoj ima uobičajeno boravište,
3. ako fizička osoba ima uobičajeno boravište u objema državama, ili ga nema ni u jednoj od njih, tad je rezident samo one države čiji je državljanin,
4. ako je fizička osoba državljanin objiju država, ili nije državljanin niti jedne od njih, nadležna tijela država ugovornica pitanje rezidentnosti osobe rješavaju dogovorno,
5. kad je osoba, koja nije fizička osoba, rezident objiju država ugovornica smatra se rezidentom samo one države ugovornice u kojoj joj je mjesto stvarne uprave.

7.1. Porezna stopa poreza na dobit po odbitku

Zakon o porezu na dobit propisuje oporezivanje nerezidenata koji u Republici Hrvatskoj stječu prihode od uporabe prava intelektualnog vlasništva, dividenda i udjela u dobiti, kamata, usluga istraživanja tržišta i usluga poreznog savjetovanja i revizorskih usluga, prema stopi 10%.

Stopu poreza po odbitku smanjuje se ili izuzima primjenom međudržavnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, ako je s državom u kojoj primatelj naknade ima sjedište u primjeni ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

7.2. Dvostruko oporezivanje

Problem dvostrukog oporezivanja se prvenstveno veže za dio dobiti koji se isplaćuje dioničarima. Postoje znatna razmimoilaženja u stajalištima o tome što je dvostruko oporezivanje (double taxation), ali nedvojbeno je da do te pojave dolazi ako je na isto dobro više od jedanput naplaćen porez. Primjerice, u sustavu poreza na dobit dvostruko oporezivanje

nastaje ako je propisano da trgovačko društvo treba platiti porez na svoju dobit, a njegovi dioničari pojedinačno trebaju platiti porez na dividende isplaćene iz već oporezovane dobiti. Dvostruko oporezivanje može se izbjeći ili ublažiti odobravanjem olakšice za trgovačko društvo kada ono raspodjeljuje svoju dobit na koju je već plaćen porez na razini trgovačkog društva i za koju će još porez platiti dioničari, ili odobravanjem olakšice dioničarima putem imputacijskog odbitka plaćenog poreza ili odbitka za prethodne poreze koje je već platilo trgovačko društvo.

Radi sprečavanja dvostrukog oporezivanja, može se primijeniti i sustav odvojenih poreznih stopa (split-rate system), prema kojemu se različite stope poreza na dobit trgovačkih društava naplaćuju na zadržanu i na raspodijeljenu dobit bez primjene sustava imputacije. Povlastica se odobrava u obliku nižih poreznih stopa za raspodijeljenu dobit, a razlog je tome činjenica da će raspodijeljena dobit biti podvrgnuta dodatnom oporezivanju na strani dioničara. Svrha sustava odvojenih poreznih stopa jest smanjivanje dvostrukog oporezivanja dividendi.³⁹

³⁹ Kesner-Škreb, M.: Porez na dobit. Financijska teorija i praksa., 2004, str. 501-504. preuzeto sa: <https://www.ijf.hr/upload/files/pojmovnik2.pdf> , pristupljeno 19.08.2021. godine

8. SASTAVLJANJE PRIJAVE POREZA NA DOBIT

Prema članku 35. Zakona o porezu na dobit, porezna prijava se podnosi na sljedeći način: ⁴⁰

1. Porezni obveznik podnosi prijavu poreza na dobit za porezno razdoblje i plaća porez na dobit u roku u kojemu podnosi poreznu prijavu.
2. Prijava poreza na dobit podnosi se Poreznoj upravi najkasnije četiri mjeseca nakon isteka razdoblja za koje se utvrđuje porez na dobit.
3. Porezni obveznik koji je prema računovodstvenim propisima razvrstan u velike i srednje poduzetnike obvezno podnosi prijavu poreza na dobit elektroničkim putem.
4. Obveza za plaćanje poreza utvrđenog u poreznoj prijavi za pojedino porezno razdoblje smanjuje se za plaćeni predujam poreza na dobit.
5. Više plaćeni predujam poreza od obveze na osnovi porezne prijave vraća se poreznom obvezniku na njegov zahtjev ili se uračunava u sljedeće razdoblje.
6. Uz prijavu poreza na dobit podnosi se i bilanca te račun dobiti i gubitka.
7. Obrazac prijave poreza na dobit propisuje ministar financija.

U skladu s odredbama članka 35. Zakona o porezu na dobit (Narodne novine, br. 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20; u daljnjem tekstu: Zakon) i članka 46. Pravilnika o porezu na dobit (Narodne novine, broj 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 1/17, 2/18, 1/20, 59/20 u daljnjem tekstu: Pravilnik), porezni obveznik poreza na dobit dužan je za razdoblje za koje se utvrđuje porez podnijeti prijavu poreza na dobit. ⁴¹

⁴⁰ Zakon o porezu na dobit, Članak 35, preuzeto sa: <https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit>, pristupljeno 30.08.2021. godine

⁴¹ Porezna uprava – Porez na dobit – Utvrđivanje godišnjeg poreza, godišnja porezna prijava, preuzeto sa: https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Lists/mislenje33/Display.aspx?id=19597, pristupljeno 30.08.2021. godine

Obrazac prijave poreza na dobit (u daljnjem tekstu: Obrazac PD) sastavlja se za određeno razdoblje odnosno za poslovnu godinu. To je najčešće razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca kalendarske godine. Na prvoj stranici Obrasca PD se upisuju podaci o poreznom obvezniku. Nakon ispunjavanja podataka o poreznom obvezniku unose se podaci koji su evidentirani u poslovnim knjigama kako bi došli do porezne obveze ukoliko ona postoji.

U poziciju I Obrasca PD unose se podaci iz računa dobiti i gubitka (ukupni prihodi i rashodi). Oduzimanjem ukupnih prihoda od ukupnih rashoda dolazi se do poslovnog rezultata. Ukoliko su prihodi veći od rashoda poduzeće je ostvarilo dobit, u suprotnom ostvarilo je gubitak.

U poziciju II upisuju se podaci koji prema Zakonu o porezu na dobit i Pravilniku o porezu na dobit povećavaju dobit odnosno smanjuju gubitak.

U poziciju III upisuju se podaci koji prema Zakonu o porezu na dobit i Pravilniku o porezu na dobit smanjuju dobit odnosno povećavaju gubitak.

Ukoliko je nakon povećanja i smanjenja dobiti/gubitka poduzeće ostvarilo poreznu dobit ispunjava se pozicija IV u koju se upisuje dobit nakon povećanja i smanjenja i preneseni porezni gubitak ukoliko postoji. Ukoliko je dobit veća od prenesenog gubitka poduzeće ima poreznu obvezu u suprotnom porezna obveza ne postoji. Prema čl. 17. Zakona o porezu na dobit porezni gubitak se može prenositi najviše 5 godina.

Ukoliko je nakon povećanja i smanjenja dobiti/gubitka poduzeće ostvarilo gubitak ispunjava se pozicija V i u nju se upisuje gubitak nakon povećanja i smanjenja i preneseni porezni gubitak ukoliko postoji. Zbrajanjem gubitka i prenesenog poreznog gubitka dobiva se ukupni gubitak za prijenos u sljedeće razdoblje.

U poziciju VI upisuju se podaci ukoliko poduzeće ima poreznu obvezu kako bi se izračunala porezna obveza. Upisuje se ukupna porezna osnovica i porezna stopa.

U poziciju VII upisuju se podaci o poreznim olakšicama, oslobođenjima i poticajima ukoliko ih poduzeće koristi.

U poziciju VIII unosi se porezna obveza nakon odbitaka olakšica, oslobođenja i poticaja, uplaćenog poreza u inozemstvu i predujmova. Prema čl. 30. Zakona o porezu na dobit ako je porezni obveznik platio porez na dobit ili njemu istovrsni porez na ostvarene prihode ili dobit u inozemstvu može uračunati plaćeni porez u inozemstvu u tuzemni porez najviše do iznosa poreza na dobit koji bi platio u tuzemstvu. Prema Pravilniku o porezu na dobit predujmovi za

sljedeće razdoblje izračunavaju se tako da se porezna obveza podijeli s brojem mjeseci poslovanja u poreznom razdoblju za koje se podnosi prijava poreza na dobit.

Poduzetnici predaju Poreznoj upravi:⁴²

- PD - Prijava poreza na dobit,
- Bilancu,
- Račun dobiti i gubitka,
- poseban obračun za korištene olakšice, oslobođenja i poticaje,
- izjava o načinu korištenja više plaćenog poreza po poreznoj prijavi (ako je predujmovima plaćeno više poreza nego što je obračunano u poreznoj prijavi),
- pregled podataka za plovila, zrakoplove, apartmane i kuće za odmor ako se ovom dugotrajnom materijalnom imovinom obavljala registrirana djelatnost iznajmljivanja u svrhu razonode, športa ili rekreacije.
- pregled prenesenog gubitka po godinama,

⁴² HGK.HR – Prijava poreza na dobit za 2018. godinu, preuzeto sa: <https://www.hgk.hr/documents/hkps-prijava-pd20185c7f928f206e9.pdf>, pristupljeno 30.08.2021 godine

UTVRĐIVANJE POREZNE OSNOVICE I POREZNE OBVEZE

u kunama i lipama

R.br.	Opis	Iznos											
I. DOBIT / GUBITAK IZ RAČUNA DOBITI I GUBITKA													
1.	UKUPNI PRIHODI												
2.	UKUPNI RASHODI												
3.	DOBIT (r. br. 1. – r. br. 2.)												
4.	GUBITAK (r. br. 2. – r. br. 1.)												
II. POVEĆANJE DOBITI / SMANJENJE GUBITKA													
5.	Amortizacija (čl. 12. st. 13., 16., 17., 18. i 19. Zakona)												
6.	50% troškova reprezentacije (čl. 7. st. 1. t. 3. Zakona)												
7.	Iznos nepriznatih troškova za osobni prijevoz (čl. 7. st. 1. t. 4. Zakona)												
8.	Manjkovi na imovini iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore, odnosno Hrvatske obrtničke komore (čl. 7. st. 1. t. 5. Zakona)												
9.	Rashodi utvrđeni u postupku nadzora, troškovi prisilne naplate poreza i drugih davanja i zatezne kamate između povezanih osoba (čl. 7. st. 1. t. 6, 8. i 12. Zakona)												
10.	Dobit kontroliranog inozemnog društva (čl. 30.b i 30.c Zakona)												
11.	Troškovi kazni za prekršaje i prijestupe (čl. 7. st. 1. t. 7. Zakona)												
12.	Prekoračeni troškovi zaduživanja (čl. 30.a Zakona)												
13.	Povlastice i drugi oblici imovinskih koristi (čl. 7. st. 1. t. 9. Zakona)												
14.	Rashodi darovanja iznad propisanih svota (čl. 7. st. 1. t. 10. Zakona)												
15.	Kamate na zajmove dioničara i članova društva (čl. 8. Zakona)												
16.	Kamate između povezanih osoba (čl. 14. Zakona)												
17.	Rashodi od nerealiziranih gubitaka (čl. 7. st. 1. t. 1. Zakona)												
18.	Amortizacija iznad propisanih stopa (čl. 12. st. 5. i 6. Zakona i čl. 22. Pravilnika)												
19.	Iznos povećanja porezne osnovice zbog promjene metode utvrđivanja porezne osnovice (čl. 16. Zakona)												
20.	Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja (čl. 9. Zakona)												
21.	Vrijednosno usklađenje zaliha (čl. 10. Zakona)												
22.	Vrijednosno usklađenje financijske imovine (čl. 10. Zakona)												
23.	Troškovi rezerviranja (čl. 11. Zakona)												
24.	Povećanja porezne osnovice za sve druge rashode (čl. 7. st.1. t. 13. Zakona)												
25.	Povećanja dobiti za ostale prihode, druga povećanja dobiti (čl. 17. Zakona, čl. 30.d do 30.i Zakona te ostala propisana povećanja)												
26.	UKUPNA POVEĆANJA DOBITI / SMANJENJA GUBITKA (r. br. 5. do 25.)												
III. SMANJENJE DOBITI / POVEĆANJE GUBITKA													
27.	Prihodi od dividendi i udjela u dobiti (čl. 6. st. 1. t. 1. Zakona)												
28.	Potpore u slučaju posebnih okolnosti (čl. 6. st. 6. Zakona)												
29.	Prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja (čl. 6. st. 1. t. 3. Zakona)												
30.	Nerealizirani dobici i ostali rashodi ranijih razdoblja (čl. 6. st. 1. t. 2. i st. 2. Zakona)												
31.	Smanjenje dobiti za ostale prihode i ostala umanjena												
32.	Smanjenje dobiti zbog promjene metode utvrđivanja porezne osnovice (čl. 16. Zakona)												
33.	Trošak amortizacije koji ranije nije bio priznat (čl. 6. st. 1. t. 4. Zakona)												
34.	Ukupni iznos državnih potpora, čl. 6. st. 1. t. 5. (r. br. 34.1. i r. br. 34.2.)												
34.1.	Državna potpora za obrazovanje i izobrazbu (čl. 14. Pravilnika)												
34.2.	Državna potpora za istraživačko razvojne projekte (čl.15. Pravilnika)												

Prethodna razdoblja po godinama										Porezno razdoblje
Godina →										
Događaji ↓	I Z N O S I (u k u n a m a - c i j e l i b r o j i)									
Preneseni gubitak										
Dobit u poslovnoj godini										
Gubitak u poslovnoj godini										
Prijenos gubitka u sljedeće porezno razdoblje										

ZA ISTINITOST I VJERODOSTOJNOST PODATAKA JAMČIM VLASTITIM POTPISOM

NADNEVAK

(porezni obveznik/opunomoćenik/ovlašteni porezni savjetnik)

Izvor: https://www.porezna-uprava.hr/HR_obrasci/Stranice/PrijavaDobit.aspx

Slika 9.: Primjer ispunjenog obrasca PD

R. br.	Opis	Svota
I. DOBITI/GUBITAK IZ RAČUNA DOBITI I GUBITKA		
1.	UKUPNI PRIHODI	107.682.300,10
2.	UKUPNI RASHODI	19.710.168,88
3.	DOBIT (r. br. 1. - r. br. 2.)	87.972.131,22
4.	GUBITAK (r. br. 2. - r. br. 1.)	0,00
II. POVEĆANJE DOBITI/SMANJENJE GUBITKA		
5.	Amortizacija (čl. 12. st. 13., 16., 17., 18. i 19. Zakona)	
6.	50% troškova reprezentacije (čl. 7. st. 1. t. 3. Zakona)	27.830,11
7.	Iznos neprihvatljivih troškova za osobni prijevaz (čl. 7. st. 1. t. 4. Zakona)	63.257,39
8.	Manjkovi na imovini iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore, odnosno Hrvatske obrtničke komore (čl. 7. st. 1. t. 5. Zakona)	
9.	Rashodi utvrđeni u postupku nadzora, troškovi prisilna naplate poreza i drugih davanja i ostala kamata između povezanih osoba (čl. 7. st. 1. t. 6., 8. i 12. Zakona)	
10.	Dobit kontroliranog inozemnog društva (čl. 30.b i 30c Zakona)	
11.	Troškovi kazni za prekršaje i prijestupe (čl. 7. st. 1. t. 7. Zakona)	
12.	Prekoračeni troškovi zaduživanja (čl. 30.a Zakona)	
13.	Povlastice i drugi oblici imovinskih koristi (čl. 7. st. 1. t. 9. Zakona)	
14.	Rashodi darovanja iznad propisanih svota (čl. 7. st. 1. t. 10. Zakona)	
15.	Kamate na zajmove dioničara i članova društva (čl. 8. Zakona)	
16.	Kamate između povezanih osoba (čl. 14. Zakona)	
17.	Rashodi od neraskladiranih gubitaka (čl. 7. st. 1. t. 1. Zakona)	
18.	Amortizacije iznad propisanih stopa (čl. 12. st. 5. i 6. Zakona i čl. 22. Pravilnika)	
19.	Iznos povećanja porezne osnovice zbog promjena metoda utvrđivanja porezne osnovice (čl. 16. Zakona)	
20.	Vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja (čl. 9. Zakona)	
21.	Vrijednosno usklađenje zaliha (čl. 10. Zakona)	3.690,94
22.	Vrijednosno usklađenje financijske imovine (čl. 10. Zakona)	
23.	Troškovi rezerviranja (čl. 11. Zakona)	84.631,20
24.	Povećanje porezne osnovice za sve druge osim ostale (čl. 7. st. 1. t. 13. Zakona) i ostala povećanja	
25.	Povećanja dobiti za ostale prihode i druge povećanje dobiti (čl. 17. st. 5., 6. i 7. Zakona, čl. 6. st. 7. Zakona i čl. 12.a Pravilnika)	101.506,24
26.	UKUPNA POVEĆANJA DOBITI/SMANJENJA GUBITKA (red. br. 5. do 25.)	280.915,88

III. SMANJENJE DOBITI/POVEĆANJE GUBITKA		
27.	Prihodi od dividendi i udjela u dobiti (čl. 6. st. 1. t. 1. Zakona)	14.733,74
28.	Naplaćivani dobiti (čl. 6., st. 1., toč. 2. Zakona)	
29.	Prihodi od naplaćenih stpisanih potraživanja (čl. 6. st. 1. t. 3. Zakona)	
30.	Ostali rashodi ranijih razdoblja (čl. 6., st. 2. Zakona)	5.034,04
31.	Smanjenje dobiti za ostale prihode	
32.	Smanjenje dobiti zbog promjene metoda utvrđivanja porezne osnovice (čl. 16. Zakona)	
33.	Trošak amortizacije koji ranije nije bio priznat (čl. 6. st. 1. t. 4. Zakona)	
34.	Ukupni iznos državnih potpora, čl. 6. st. 1. t. 5. (r. br. 34.1. i r. br. 34.2.)	7.918,57
34.1.	Državna potpora za obrazovanje i izobrazbu (čl. 14. Pravilnika)	7.918,57
34.2.	Državna potpora za istraživačko razvojne projekte (čl.15. Pravilnika)	
35.	UKUPNA SMANJENJA DOBITI/POVEĆANJA GUBITKA (r. br. 27. do 34.)	27.686,35
IV. POREZNA OSNOVICA		
36.	Dobit / gubitak nakon povećanja i smanjenja (r. br. 3. + r. br. 28. - r. br. 35.) III (r. br. 4. - r. br. 26. + r. br. 25.)	88.225.360,75
37.	Preneseni porezni gubitak (čl. 17. Zakona)	
38.	Porezna osnovica (r. br. 36. - r. br. 37.)	88.225.360,75
V. POREZNI GUBITAK		
39.	Dobit / gubitak nakon povećanja i smanjenja (r. br. 3. + r. br. 28. - r. br. 35.) III (r. br. 4. - r. br. 26. + r. br. 25.)	
40.	Preneseni porezni gubitak (čl. 17. Zakona)	
41.	Porezni gubitak za prijenos (r. br. 39. - r. br. 40.)	
VI. POREZNA OBVEZA		
42.	Porezna osnovica (r. br. 38.)	88.225.360,75
43.	Porezna stopa (čl. 28. Zakona)	18,00%
44.	Porezna obveza (r. br. 42. x r. br. 43.)	15.880.564,94
VII. POREZNE OLAKŠICE, OSLOBODENJA I POTICAJI		
45.	Olakšice i oslobođenja za postupnoga područja (r. br. 46. + r. br. 47.)	
46.	Olakšice i oslobođenja na području čimbe Vukovara (čl. 28.a st. 1. Zakona i čl. 42. Pravilnika)	
47.	Olakšice i oslobođenja na području I. slaptina (čl. 28.a st. 2. Zakona i čl. 42. Pravilnika)	

49.	Olakšice prema čl. 8., 9., 25. i 26. Zakona o poticanju ulaganja i čl. 43.a st. 1. i 2. Pravilnika (r. br. 49.1. + r. br. 49.2. + r. br. 49.3. + r. br. 49.4.)	
49.1.	Iznos olakšice za mikroproduktivna uz primjenu umanjene stope za 50%	
49.2.	Iznos olakšice uz primjenu umanjene stope za 50%	
49.3.	Iznos olakšice uz primjenu umanjene stope za 75%	
49.4.	Iznos olakšice uz primjenu umanjene stope za 100%	
50.	Olakšice prema čl. 25. Zakona o poticanju ulaganja i čl. 43.a st. 3. Pravilnika (r. br. 50.1. + r. br. 50.2. + r. br. 50.3. + r. br. 50.4.)	
50.1.	Iznos olakšice uz primjenu umanjene stope za 50%	
50.2.	Iznos olakšice uz primjenu umanjene stope za 65%	
50.3.	Iznos olakšice uz primjenu umanjene stope za 85%	
50.4.	Iznos olakšice uz primjenu umanjene stope za 100%	
51.	Ukupni iznos poticanja investicija (r. br. 49. + r. br. 50.)	
52.	Ukupni iznos olakšica, oslobođenja i poticaja (r. br. 45. + r. br. 51.)	

VIII. POREZNA OBVEZA NAKON ODBITKA OLAKŠICA, OSLOBODENJA I POTICAJA		
53.	Porezna obveza (r. br. 44. - r. br. 52.)	15.880.564,94
54.	Uračunavanje poreza plaćenog u inozemstvu (čl. 30. Zakona)	719.035,85
55.	Porezna obveza (r. br. 53. - r. br. 54.)	15.161.529,09
56.	Uplaćeni predumjovi	6.156.340,29
57.	Razlika za uplatu (r. br. 55. - r. br. 56.)	9.005.188,80
58.	Razlika za povrat (r. br. 56. - r. br. 55.)	
59.	Predumjovi za sljedeće porezno razdoblje (čl. 47. st. 3. t. 59. Pravilnika)	12
		1.323.380,41

IX. PREGLED NEISKORIŠTENIH PRAVA NA PRIENOS GUBITKA PREMA GODINAMA NASTANKA									
Godina→	Prethodna razdoblja po godinama								Porezno razdoblje
Događaj↓	Iznosi (u kunama - cijeli broj)								
Preneseni gubitak									
Dobit u poslovnoj godini									88.225.361
Gubitak u poslovnoj godini									
Prijenos gubitka u sljedeće porezno razdoblje									

Izvor: Pravna osoba "XY"

Jedna od bitnih stavki u računanju dobiti poduzeća je Neto dobit (dobit nakon oporezivanja). Neto dobit ili čista dobit je jedan od najvažnijih ekonomskih i financijskih pojmova jer predstavlja temeljni cilj kapitalizma i tržišnog gospodarstva. To je financijski podatak kojeg se najviše proučava i analizira.

Neto dobit je zapravo višak ukupnih prihoda nad ukupnim rashodima koje tvrtka realizira u određenom razdoblju. Drugim riječima, neto dobit nam pokazuje koliko je od prihoda ostalo na raspolaganju tvrtki i vlasnicima nakon što se oduzmu baš svi troškovi. Iskazuje se u računu dobiti i gubitka i izražena je u novčanim jedinicama. To je najvažnija stavka tog izvještaja i predstavlja iznos kojeg tvrtka može koristiti za različite svrhe kao npr.:

- rezerve za teža vremena,
- isplata kredita i drugih dugova,
- investicije u nove projekte,
- isplata vlasnicima (dividenda).

Smisao izračunavanja neto dobiti je ocijeniti uspješnost poduzeća kod stvaranja vrijednosti za svoje vlasnike.

Formula za izračunavanje neto dobiti je prilično jednostavna:⁴³

$$\text{Neto dobit} = \text{Ukupni prihodi} - \text{Ukupni rashodi (uključen i porez)}$$

Ukoliko se dobit želi u cijelosti isplatiti vlasniku, obveza je platiti porez na dohodak od kapitala i pripadajući prirez.

Pored isplate dobiti, vlasniku pripadaju i ostale vrijednosti koje se isplaćuju u poduzeću. Primjerice ukoliko je vlasnik ujedno i zaposlenik u poduzeću, tada mu pripada i neto plaća. Ukoliko je vlasnik poduzeća ujedno i vlasnik prostora u kojem se obavlja djelatnost, tada mu pripada i vrijednost najma (umanjena za porez na dohodak od najma 12% te pripadajući prirez na osnovicu od 70% od najma) i ostale isplate (primjerice regres i slične neoporezive naknade).

⁴³ Ekonomski riječnik (2016.) - Neto dobit, preuzeto sa: <http://www.ekonomskirjecnik.com/definicije/neto-dobit.html>, pristupljeno 31.08.2021. godine

8.1. Porezna obveza i financijski izvještaji

Prema okviru za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, bilo međunarodnih bilo hrvatskih, osnovni cilj financijskih izvještaja kao konačnog proizvoda financijskog računovodstva je pružiti prvenstveno vanjskim korisnicima informacije o financijskom položaju, financijskoj uspješnosti te novčanim tokovima u svrhu donošenja ekonomskih odluka.

Temeljne financijske izvještaje čini skup koji najčešće obuhvaća:

- bilancu,
- račun dobiti i gubitka,
- izvještaj o novčanom toku ,
- izvještaj o promjenama kapitala (glavnice) i
- bilješke uz financijske izvještaje,

pripremljenih u skladu s propisima i općeprihvaćenim računovodstvenim standardima, koji osiguravaju njihovu autentičnost, transparentnost i usporedivost. Sadržajno svaki od njih daje određeni prikaz stanja i poslovanja kao rezultat prošlih upravljačkih odluka. „Svi ti izvještaji međusobno su povezani i upućeni jedni na druge. Neki su statičkog karaktera jer pokazuju situaciju u određenoj točki vremena, a drugi pokazuju promjene ekonomskih kategorija u određenom razdoblju te stoga imaju dinamički karakter. Promatrani zajedno, u međusobnoj interakciji, prema grupi autora (redaktor Lajoš, Ž., 2008.str. 52.) govore o „zdravstvenom stanju“ nekog poduzeća, a utvrditi i razumijeti to „stanje“ znači imati mogućnost donositi primjerene i racionalne poslovne odluke“.⁴⁴

Razumljivost financijskih izvještaja znači da su informacije u financijskim izvještajima jasne korisnicima, kada oni izvještaje, na osnovi ekonomskih i računovodstvenih znanja mogu čitati. Mogućnost procijene prošle, sadašnje i buduće situacije predstavlja važnost izvještaja. Nadalje, kada je informacija nepristrana i kada za nju nema značajnih pogreški kaže se da je pouzdana. Mogućnošću usporedbe izvještaja jednog subjekta kroz više različitih razdoblja te mogućnošću usporedbe s izvještajima drugih subjekata ispunjava se obilježje usporedivosti. Također, zbog mogućnosti precjenjivanja imovine i podcjenjivanja obveza važno se voditi opreznošću. Dosljednost u kontekstu sastavljanja izvještaja zahtjeva iskazivanje i korištenje

⁴⁴ Tintor, Ž.: Analiza financijskih izvještaja u funkciji donošenja kvalitetnijih upravljačkih odluka, 2020., str. 86

istih metoda i načela iz jednog razdoblja u drugo. Potpunost informacija u financijskim izvještajima ključna je u okviru granice značajnosti i troška čime je povezana sa obilježjem značajnosti i sažimanja pri čemu se zahtijeva da se značajne stavke, tj. one čijim se ne iskazivanjem može utjecati na donošenje ekonomskih odluka, posebno iskažu. Zakonom o trgovačkim društvima definirano je kako, uprava poduzeća ima obvezu podnošenja izvješća glavnoj skupštini o stanju poduzeća jednom godišnje u pisanom obliku. Takvo izvješće treba pružiti uravnotežen prikaz i potpunu analizu razvoja i rezultata te položaja poduzeća.⁴⁵

8.1.1. Bilanca

Bilanca je financijski izvještaj koji pokazuje stanje imovine i izvora imovine na određeni datum. Imovina se u računovodstvenoj terminologiji naziva aktiva, a njeni izvori pasiva (pritom izvori imovine mogu biti vlastiti, odnosno kapital, te tuđi, odnosno obveze koje mogu biti kratkoročne i dugoročne). Imovina se može definirati kao resurs koji je nastao kao posljedica prošlih poslovnih događaja i od kojeg se očekuju buduće koristi za poduzeće. Da bi se imovina uopće mogla knjigovodstveno iskazati, potrebno je ispunjenje dvije pretpostavke, odnosno vjerojatnost ostvarenja budućih ekonomskih koristi i da se imovina može novčano izraziti. Pasiva bilance prikazuje izvore imovine koji mogu biti vlastiti i tuđi.⁴⁶

Imovina se prvenstveno dijeli na dugotrajnu ili osnovna sredstva te na kratkotrajnu ili obrtna sredstva. Očekuje se da će se dugotrajna imovina uporabom postupno trošiti te u proizvodnom procesu svoju vrijednost postupno prenosi na finalni proizvod (iz tog razloga se ista i amortizira), dok se kratkotrajna imovina troši u jednom poslovnom ciklusu ili u razdoblju koje je kraće od jedne godine.⁴⁷ Iako je određena imovina prema logici zapravo dugotrajna, ako nisu ispunjena oba kriterija, odnosno vijek trajanja duži od godine dana te nabavna vrijednost veća od 3.500,00 kuna, ta imovina se smatra kratkotrajnom te se na taj način i otpisuje.⁴⁸

⁴⁵ Belak, V.: Profesionalno računovodstvo: prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zagreb, Zgombić & Partneri, 2006., str. 40-42

⁴⁶ Perčević, H.: Financijski izvještaji i elementi financijskih izvještaja, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb, <https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/RAC/hpercevic/racunovodstvo/Financijski%20izvje%C5%A1taji.pdf> – pristupljeno 31.08.2021.

⁴⁷ Perčević, H.: Ibidem.

⁴⁸ Slovinac, I.: Sitan inventar ili osnovno sredstvo, <https://www.teb.hr/novosti/2013/sitan-inventar-ili-osnovno-sredstvo/> - pristupljeno 31.08.2021.

Dugotrajna imovina se dijeli na materijalnu, nematerijalnu, financijsku i dugoročna potraživanja, dok se kratkotrajna imovina dijeli na zalihe, potraživanja, financijsku imovinu te novac u banci i blagajni. Pasiva bilance se sastoji od vlastitih izvora, odnosno kapitala te tuđih izvora financiranja, odnosno obveza koje mogu biti dugoročne i kratkoročne. Nužno je naglasiti da ne postoji obveza vraćanja vlastitih izvora sredstava, dok je posuđena sredstva nužno vratiti uz cijenu (najčešće kamatu), što opterećuje poslovanje poduzeća.⁴⁹

Osnovna karakteristika bilance je statičnost i činjenica da je ona izvještaj koji se odnosi na stanje na točno određeni dan. U bilanci uvijek mora biti ravnoteža, koja se odnosi na imovinu i njene izvore, jer prema temeljnoj računovodstvenoj jednakosti imovina uvijek mora biti jednaka svojim izvorima.

Iako se pod pojmom bilance najčešće smatra bilanca koju poduzeće sastavlja i prezentira po završetku poslovne godine, postoji više podjela vrsta bilanci:⁵⁰

- Prema formi – dvostrani račun i stupnjeviti oblik;
- Prema sadržaju – pozicije aktive i pasive;
- Prema vremenu sastavljanja – proračunske i obračunske te
- Prema razlogu i cilju sastavljanja – početna, zaključna, pokusna, konsolidirana, zbrojna, diobena i fuzijska, sanacijska i likvidacijska, ali i podbilanca, skraćena, inventurna, primopredajna i stečajna.

Bilanca pruža korisnicima informacije o tome što poduzeće ima na određeni dan (aktiva), što poduzeće duguje i što mu ostaje kad se od imovine oduzmu obveze (pasiva). Shemu i sadržaj bilance određuju Zakon o računovodstvu i računovodstveni standardi te treba imati na umu da je riječ o vrlo važnom izvještaju koji daje uvid u stanje imovine i obveza.

Bilanca se sastavlja pod pretpostavkom da aktiva uvijek mora biti jednaka pasivi. Iako na prvi pogled u situaciji kada obveze poduzeća premašuju imovinu istog, ne postoji ravnoteža u bilanci, posebna kategorija u aktivni, odnosno gubitak iznad visine kapitala donosi ravnotežu.

⁴⁹ Perčević, H.: Financijski izvještaji i elementi financijskih izvještaja, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb

⁵⁰ Kravaica Vinković, A.: Osnove računovodstva, Veleučilište u Rijeci, https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_informatika_1/7%20-%20Bilanca,%20bilan%C4%8Dne%20promjene.pdf - slajdovi 38.-39. – pristupljeno 31.08.2021.

Slika 10.: Prikaz strukture bilance

	AKTIVA
A	POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL
B	DUGOTRAJNA IMOVINA
I	Nematerijalna imovina
II	Materijalna imovina
III	Dugotrajna financijska imovina
IV	Potraživanja
V	Odgodena porezna imovina
C	KRATKOTRAJNA IMOVINA
I	Zalihe
II	Potraživanja
III	Kratkotrajna financijska imovina
IV	Novac u banci i blagajni
D	PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI
E	UKUPNO AKTIVA
F	IZVANBILANČNI ZAPISI
	PASIVA
A	KAPITAL I REZERVE
I	Temeljni (upisani) kapital
II	Kapitalne rezerve
III	Rezerve iz dobiti
IV	Revalorizacijske rezerve
V	Rezerve fer vrijednosti
VI	Zadržana dobit ili preneseni gubitak
VII	Dobit ili gubitak poslovne godine
VIII	Manjinski (nekontrolirajući) interes
B	REZERVIRANJA
C	DUGOROČNE OBVEZE
D	KRATKOROČNE OBVEZE
E	ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEG RAZDOBLJA
F	UKUPNO - PASIVA
G	IZVANBILANČNI ZAPISI

Izvor: Izrada autora prema Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 144/20)
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_144_2771.html - pristupljeno 31.08.2021.

Na slici 10. prikazana je standardna bilančna struktura, odnosno aktiva i pasiva bilance. Vidljivo je da aktivu bilance čine dugotrajna i kratkotrajna imovina te aktivna vremenska razgraničenja, dok pasivu imovine čine kapital i rezerve, rezerviranja, dugoročne i kratkoročne obveze te pasivna vremenska razgraničenja.

Bilanca se najčešće formira na način kako je prikazano na slici 10., ali moguće je na različite načine sastavljati bilancu poduzeća, ovisno o preferencijama knjigovodstva te također ovisno

o tome koje se kategorije bilance žele prve prikazati. Bilančne kategorije se u bilancu mogu unositi prema 3 kriterija, odnosno prema kriteriju likvidnosti, kriteriju ročnosti te kriteriju sigurnosti. Prema kriteriju likvidnosti, imovina se može unositi u odnosu na rastuću likvidnost, tako da se ponajprije u bilancu unosi imovina koja je najmanje likvidna, a posljednja imovina koja je najlikvidnija. Prema kriteriju opadajuće likvidnosti se u bilancu prvo unosi najlikvidnija imovina te na koncu najnelikvidnija imovina. Prema kriteriju rastuće ročnosti se ponajprije unose kratkoročne obveze te finalno kapital koji ima najveću ročnost, dok kada je riječ o kriteriju opadajuće ročnosti, u bilancu se prvo unosi kapital te finalno kratkoročne obveze. Kada se primjenjuje kriterij rastuće likvidnosti, primjenjuje se kriterij opadajuće ročnosti te ako se primjenjuje kriterij opadajuće likvidnosti, primjenjuje se kriterij rastuće ročnosti. Kriterij sigurnosti je identičan kriteriju rastuće likvidnosti te se u bilancu prvo unose kategorije koje su najsigurnije.⁵¹

8.1.2. Račun dobiti i gubitka

Za razliku od bilance koja daje prikaz stanja imovine, obveza i kapitala na određeni dan, račun dobiti i gubitka je dinamički financijski izvještaj koji daje kumulativni prikaz prihoda i rashoda poslovnog subjekta za određeno obračunsko razdoblje, njihovu razliku koja predstavlja poslovni rezultat te nastalu obvezu poreza na dobit u promatranom razdoblju. Kako pruža informaciju o uspjehu i učinkovitosti poslovanja poduzeća, naziva se još i izvještajem o uspješnosti poslovanja ili bilancom uspjeha.

Iz računa dobiti i gubitka može se saznati sljedeće: ostvareni prihod u jednoj poslovnoj godini, iznose pojedinih vrsta troškova, visinu ostvarene dobiti, visinu nastalog gubitka te iznos poreza na dobit plaćenog državi. Taj izvještaj sastavlja se na kraju obračunskog razdoblja (najčešće na kraju kalendarske godine). Osnovni dijelovi računa dobiti i gubitka su ukupni prihodi, ukupni rashodi, bruto dobit (dobit prije oporezivanja), te neto dobit (dobit nakon oporezivanja).

Račun dobiti i gubitka mora imati prikazan poslovni rezultat koji je iskazan prema fer vrijednosti i mora biti istinito prezentiran. Da bi to bilo moguće, moraju se zadovoljiti uvjeti u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja, te kod malih poduzeća, u

⁵¹ Perčević, H.: Financijski izvještaji i elementi financijskih izvještaja, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb

skladu s Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja. Potrebno je odabrati odgovarajuću računovodstvenu politiku na području prihoda, rashoda, a samim time i dobiti i gubitka. Prema načelu realizacije, prihodi i rashodi evidentiraju se u trenutku kada se poslovni događaj dogodio, bez obzira na naplatu, odnosno isplatu te se ovo načelo primjenjuje u ovom financijskom izvještaju. Prihodi nastaju kao posljedica povećanja imovine ili smanjenja obveza. U smislu računa dobiti i gubitka ukupni prihodi poduzeća dijele se na poslovne prihode, financijske prihode i izvanredne prihode. Poslovni prihodi rezultat su obavljanja osnovne djelatnosti poduzeća. Ako su prihodi veći od rashoda, njihova razlika je dobit prije oporezivanja. Nakon što se obračuna porez na dobit, dobiva se iznos neto dobiti. Nasuprot tome, kada su rashodi veći od prihoda, njihova je razlika gubitak koji predstavlja smanjenje imovine, odnosno vlastitog kapitala ili glavnice poduzeća.

Jedan od najznačajnijih ciljeva svakog poduzeća svakako je ostvarivanje profita. U tom kontekstu, za mnoge korisnike primarni financijski izvještaj je račun dobiti i gubitka, jer pruža informacije o profitabilnosti poduzeća.

U Republici Hrvatskoj je propisana zakonska obveza sastavljanja računa dobiti i gubitka svakih godinu dana, ali je moguće ovaj izvještaj sastavljati i češće, za interne potrebe poslovnog subjekta. U tom slučaju, račun dobiti i gubitka ne mora biti standardiziran.

Slika 11.: Prikaz strukture računa dobiti i gubitka

Br.	OPIS
1.	POSLOVNI PRIHODI
2.	POSLOVNI RASHODI
3.	FINANCIJSKI PRIHODI
4.	FINANCIJSKI RASHODI
5.	IZVANREDNI PRIHODI
6.	IZVANREDNI RASHODI
7.	UKUPNI PRIHODI (1+3+5)
8.	UKUPNI RASHODI (2+4+6)
9.	DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (7-8)
10.	POREZ NA DOBIT (9x stopa poreza na dobit)
11.	DOBIT ILI GUBITAK NAKON OPOREZIVANJA

Izvor: Izrada autora prema obrascu računa dobiti i gubitka

*https://www.porezna-uprava.hr/HR_obrasci/Documents/POREZ%20NA%20DOBIT/POD-RDG.pdf
- pristupljeno 31.08.2021.*

8.1.3. Izvještaj o novčanom tijeku

Financijski izvještaj koji pokazuje izvore pribavljanja i način uporabe novca je izvještaj o novčanom tijeku. Vlasnike poduzeća kao i ostale korisnike zanima iz kojih izvora stiže novac i u koje se svrhe troši. On omogućava utvrđivanje viška ili nedostatka novčanih sredstava.

Da bi se došlo do informacija koliko je poduzeće sposobno stvarati novac iz redovitih aktivnosti i je li to dovoljno za odvijanje normalnih djelatnosti, primici i izdaci novca razvrstavaju se u tri vrste aktivnosti:

1. poslovne aktivnosti,
2. investicijske aktivnosti i
3. financijske aktivnosti.⁵²

Poslovne aktivnosti su glavne aktivnosti kojima se poduzeće bavi i koje stvaraju prihod te je njihov utjecaj na financijski rezultat poduzeća najznačajniji.

Novčani primici stečeni iz ovih aktivnosti u većini slučajeva odnose se na: novčane primitke po osnovi prodaje robe ili pružanja usluga, novčane primitke od naknada, novčane primitke od osiguravajućih društava i sl.

S druge strane, najčešći novčani izdaci iz poslovnih aktivnosti jesu: novčani izdaci dobavljačima, novčani izdaci za zaposlene, novčani izdaci za porez na dobit i sl.

Investicijske aktivnosti većinom se vežu uz promjene na dugotrajnoj imovini.

Primici i izdaci novca na osnovi investicijskih aktivnosti mogu se pojaviti kao:

- a) novčani primici od prodaje nekretnina, oprema, postrojenja i druge materijalne i nematerijalne imovine,
- b) novčani primici od povrata danih kredita drugima,
- c) novčani primici od prodaje dionica, obveznica drugih poduzeća,
- d) novčani izdaci za nabavu nekretnina, opreme i druge materijalne i nematerijalne imovine,

⁵² Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L.: Analiza financijskih izvještaja, MASMEDIA d.o.o., Zagreb, 2008., str. 82.

- e) novčani izdaci na osnovi kredita danih drugima,
- f) novčani izdaci za kupovinu dionica ili obveznica drugih subjekata itd.⁵³

Aktivnosti koje su vezane uz financiranje poslovanja poduzeća nazivaju se financijske aktivnosti. Kada se govori o njima uglavnom se misli na promjene koje su vezane uz strukturu obveza i kapitala. Ove aktivnosti obuhvaćaju novčane primitke stečene, primjerice, emisijom dionica, emisijom obveznica i ostalih vrijednosnih papira te od primljenih zajmova. Novčani izdaci na osnovi financijskih aktivnosti odnose se na: novčane izdatke otkupa vlastitih dionica, izdatke za kamate, dividende te novčane izdatke za otplatu zajma itd.

Kada se govori o izvještaju o novčanom tijeku potrebno je spomenuti metode kojima on može biti sastavljen. Postoje dvije metode njegova sastavljanja:

- 1) direktna metoda – ova metoda prikazuje bruto novčane primitke i bruto novčane izdatke novca zasebno za svaku aktivnost (poslovne, investicijske, financijske), ili
- 2) indirektna metoda – ova metoda novčani tok od poslovnih aktivnosti prikazuje kao usklađenje dobiti ili gubitka za nenovčane rashode i nenovčane prihode, te promjene u kratkotrajnoj imovini (osim novca i novčanih ekvivalenata) i kratkoročnim obvezama. Novčani tok od investicijskih i financijskih aktivnosti prikazuje primitke i izdatke po ovim aktivnostima (i identičan je novčanom toku koji se utvrđuje po direktnoj metodi).

8.1.4. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjenama kapitala treba prikazati promjene komponenata kapitala koje su se dogodile između dva obračunska razdoblja. Prema Hrvatskom standardu financijskog izvještavanja 1⁵⁴, izvještaj o promjenama kapitala sadržava promjene uloženog kapitala, zarađenog kapitala i izravne promjene u kapitalu (mimo računa dobiti i gubitka). Uloženi kapital i zarađeni kapital čine kapital poduzeća, a ukupni kapital poduzeća se dijeli na šest potpozicija.

⁵³ Ibidem, str. 84.

⁵⁴ Ibidem

Potpozicije ukupnog kapitala su:⁵⁵

I. Upisani kapital

II. Premije na emitirane dionice (kapitalni dobitak)

III. REVALORIZACIJSKA REZERVA

IV. REZERVE

1. zakonske rezerve

2. rezerve za vlastite dionice

3. statutarne rezerve

4. ostale rezerve

V. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK

VI. DOBIT ILI GUBITAK TEKUĆE GODINE

Informacije o politici raspodjele zarada na dio koji se isplaćuje vlasnicima i dio koji ostaje u poduzeću (zadržana dobit) daje izvještaj o promjenama kapitala. U bilanci poduzeća na strani pasive iskazuje se stanje kapitala koja predstavlja neto vrijednost imovine. Budući da u razdoblju od početka (01.01.) do kraja obračunskog razdoblja (31.12.) nastaju poslovni događaji koji uzrokuju povećanje i smanjenje salda kapitala, investitore zanima koji su događaji uzrokovali promjene komponenata kapitala, a upravo to prikazuje izvještaj o promjenama kapitala.

8.1.5. Bilješke uz financijske izvještaje

Posljednji financijski izvještaj koji su poduzetnici obvezni izraditi za poslovnu godinu jesu bilješke uz financijske izvještaje. One dodatno pojašnjavaju strukturu, vrijednost i obilježja nekih pozicija u izvještajima. Tako, primjerice, u bilješkama trebaju biti prikazane metode procjene bilančnih pozicija, eventualna odstupanja od postavljenih metoda s razlozima odstupanja i kvantifikacijom učinaka tih odstupanja.⁵⁶

⁵⁵ Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L.: Analiza financijskih izvještaja, MASMEDIA d.o.o., Zagreb, 2008., str. 87.

⁵⁶ Ibidem, str. 89.

Bilješke daju tekstualne opise ili podbrojeve stavki objavljenih u temeljnim financijskim izvještajima te informacije o stavkama koje ne ispunjavaju uvjete za priznavanje u tim izvještajima. Informacije prikazane u bilješkama nisu prikazane ni u kojem drugom financijskom izvještaju, a nužne su za razumijevanje ostalih financijskih izvještaja i ocjenu poslovanja te omogućuju dodatne analize poslovanja poduzeća koje su neophodne za istinito i fer izvještavanje.

Prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 1, u bilješkama se:⁵⁷

- a) prezentiraju informacije o osnovi za sastavljanje financijskih izvještaja i određenim računovodstvenim politikama
- b) objavljuju informacije koje nalažu MSFI-jevi, a koje nisu prikazane drugdje u financijskim izvještajima i
- c) pružaju dodatne informacije koje nisu prezentirane drugdje u financijskim izvještajima, ali su važne za razumijevanje bilo kojeg sastavnog dijela financijskih izvještaja.

8.1.6. Povezanost financijskih izvještaja i poreza na dobit

Postoji povezanost između financijskih izvještaja i Obrasca PD. Financijski rezultat (dobit ili gubitak) sadržan u financijskim izvještajima rezultat je ostvarenih prihoda i rashoda te utvrđene obveze poreza na dobit. Porez koji je sadržan u poreznoj prijavi dio je imovine i obveza sadržanih u bilanci i financijskog rezultata sadržanog u računu dobiti i gubitka. Porez koji je iskazan u bilanci utječe na financijski položaj poslovnog subjekta, a porez koji je iskazan u računu dobiti i gubitka utječe na njegovu uspješnost. Financijski rezultat je veza između bilance i računa dobiti i gubitka. Realnost bilance ovisi o realnosti financijskog rezultata. Porezni obveznik nastoji minimalizirati financijske obveze za porez, a pozitivni porezni učinci utječu na njegov financijski položaj i stanja koja se iskazuju u financijskim izvještajima.⁵⁸

⁵⁷ <http://www.osfi.hr/Uploads/1/2/21/46/100/Odluka.pdf> (19.05.2013.)

⁵⁸ Antić i Idžojtić, 2009.

Porez na dobit je financijska obveza poreznog obveznika čiji se godišnji iznos utvrđuje u Prijavi poreza na dobit (Obrazac PD). Istodobno, porez na dobit stavka je u Računu dobiti i gubitka i predstavlja iznos koji se pri utvrđivanju neto dobiti odbija od dobiti prije poreza. Međutim, ako su poreznom obvezniku (trgovačkom društvu) u poreznom razdoblju nastale privremene razlike ili ako su mu ukinute ranije nastale privremene razlike, odnosno, ako su mu u istom poreznom razdoblju privremene razlike i nastale i ukinute, iznos poreza na dobit koji treba biti iskazan u Računu dobiti i gubitka, a koji se pri utvrđivanju neto dobiti odbija od dobiti prije poreza, nije istovjetan iznosu poreza na dobit iz Prijave poreza na dobit. Podatak o porezu na dobit sadržan u Računu dobiti i gubitka tada je manji ili veći od podatka o porezu na dobit utvrđenom u Prijavi poreza na dobit. Naime, u tome slučaju porezni obveznik pri utvrđivanju iznosa poreza na dobit koji je iskazan u Računu dobiti i gubitka, a koji se pri utvrđivanju neto dobiti odbija od dobiti prije poreza mora postupati u skladu s načelima sadržanim u Međunarodnom računovodstvenom standardu 12 - Porez na dobit (za one koji po Zakonu o računovodstvu primjenjuju MRS/MSFI) odnosno u skladu s načelima sadržanim u Hrvatskom standardu financijskog izvještavanja 14 - Vremenska razgraničenja (za one koji po Zakonu o računovodstvu primjenjuju HSFI). U ovim računovodstvenim standardima nisu propisana načela za utvrđivanje porezne osnovice već suprotno, načela za postupanje u računovodstvu u slučaju kada porezni propisi koji se moraju primjenjivati za svrhe poreza odstupaju od računovodstvenih načela koji se primjenjuju za svrhe financijskog izvještavanja.⁵⁹

Porez na dobit stavka je u Računu dobiti i gubitka i predstavlja iznos koji se pri utvrđivanju neto dobiti odbija od dobiti prije poreza. U zakonodavstvima u kojima su računovodstvena načela za potrebe utvrđivanja računovodstvene dobiti prije oporezivanja sukladna poreznim načelima kojima se utvrđuje osnovica za priznavanje porezne obveze tekućeg razdoblja, utvrđeni porezni rashod ujedno je iskazan i u Računu dobiti i gubitka kao odbitna stavka dobiti prije oporezivanja.⁶⁰

⁵⁹ Anić-Antić, Idžojtić: Privremene razlike i učinci privremenih razlika na fer i objektivno financijsko izvještavanje u Republici Hrvatskoj, 2012., str. 628

⁶⁰ Anić-Antić, Idžojtić: Privremene razlike i učinci privremenih razlika na fer i objektivno financijsko izvještavanje u Republici Hrvatskoj, 2012., str. 644.

Slika 12.: Primjer bilanca stanja na dan 31.12.20xx.

Redni broj	Naziv pozicije	Iznosi u kunama	
		01.01.2019. (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4
1	A) POTRAŽIVANJA ZA UPLAĆANI I NEUPLAĆENI KAPITAL		
2	B) DUGOTRAJNA IMOVINA (red.br. 4+11+21+29+33)	1.148.224.047,39	1.217.870.487,52
3	I. NEMATERIJALNA IMOVINA (red.br. 5+6+7+8+9+10))	256.448.083,64	305.073.927,37
4	1. Izdaci za razvoj		
5	2. Koncesija, patenti, licencija, robna i uslužna marke, softver i ostala prava	201.858.080,65	189.858.445,00
6	3. Goodwill		
7	4. Predugovori za nabavu nematerijalne imovine	22.094.471,31	33.504.177,73
8	5. Nematerijalna imovina u pripremi	32.757.821,78	52.188.882,50
9	6. Ostala nematerijalna imovina		19.784.844,14
10	II. MATERIJALNA IMOVINA (red.br.12+13+14+15+16+17+18+19+20)	872.533.429,52	894.288.891,81
11	1. Zemljište	254.494.000,00	254.494.000,00
12	2. Građevinski objekti	482.955.201,23	472.983.983,81
13	3. Postrojenja i oprema	110.708.677,12	114.429.597,57
14	4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	12.138.145,94	10.217.013,86
15	5. Stokovna imovina		
16	6. Predugovori za materijalnu imovinu	0,00	0,00
17	7. Materijalna imovina u pripremi	11.438.307,91	42.048.034,99
18	8. Ostala materijalna imovina	1.161.742,26	68.260,89
19	9. Ulaganje u nekretnost	40.366,47	38.890,90
20	III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA (red.br. 22+23+24+25+26+27+28)	8.382.805,54	7.382.917,71
21	1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	25.842,78	25.842,78
22	2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima		
23	3. Sudjelujući interesi (udjeli)	1.070.266,90	1.040.128,10
24	4. Ulaganje u vrijednosna papira	8.788,87	6.815,24
25	5. Dani zajmovi, depoziti i sl.	7.287.110,22	6.977.333,62
26	6. Vlojete dionica i udjeli		
27	7. Ostala dugotrajna financijska imovina		
28	IV. POTRAŽIVANJA (red.br. 30+31+32)	1.432,81	1.432,81
29	1. Potraživanja od povezanih poduzetnika		
30	2. Potraživanja po osnovi prodaja na kredit		
31	3. Ostala potraživanja	1.432,81	1.432,81
32	V. ODGOBENA POREZNA IMOVINA	10.448.298,77	11.490.548,43
33	VI. KRATKOTRAJNA IMOVINA (red.br.35+36+38+39)	210.184.398,87	218.290.135,48
34	I. ZALIFE (red.br. 35+37+38+39+40+41+42)	4.681.898,07	4.557.712,08
35	1. Sirovine i materijal	4.408.681,58	4.013.788,13
36	2. Proizvodnja u tijeku		
37	3. Nedovršeni proizvodi i poluproizvodi		
38	4. Gotovi proizvodi	143.958,88	147.610,57
39	5. Trgovna roba		
40	6. Predugovori za zalife	141.416,89	388.318,88
41	7. Ostala imovina namijenjena prodaji		
42	II. POTRAŽIVANJA (red.br. 44+45+46+47+48+49)	110.248.243,45	121.605.881,34

Redni broj	Naziv pozicije	01.01.2019. (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4
44	1. Potraživanja od povezanih poduzetnika		
45	2. Potraživanja od lica	63.708.468,67	66.277.994,09
46	3. Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika		
47	4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	269.837,55	382.804,52
48	5. Potraživanja od države i drugih institucija	6.098.448,03	13.493.950,51
49	6. Ostala potraživanja	17.230.391,20	19.451.462,23
50	III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA (red.br.51+52+53+54+55+56+57)	400.189,83	412.801,07
51	1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika		
52	2. Dioni zajmovi povezanim poduzetnicima		
53	3. Sudjelujući interesi (udjeli)		
54	4. Ulaganja u vrijednosna papira	48.040,81	48.412,81
55	5. Dioni zajmovi, depoziti i slično	366.149,02	394.388,26
56	6. Vlasite dionice i udjeli		
57	7. Ostala financijska imovina		
58	IV. NOVAC U BANO I BLAGAJNI	94.864.666,32	81.819.749,97
59	D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRACUNATI PRIHODI	39.064.712,28	33.401.890,59
60	E) GUBITAK IZNAJ KAPITALA		
61	F) UKUPNO AKTIVA (red.br. 2+3+4+58+60)	1.397.474.028,33	1.619.882.913,97
62	G) IZVANSILANČNI ZAPISI	386.633.842,07	399.912.383,30
63	PASIVA		
64	A) KAPITAL I REZERVE (red.br. 65+66+67+73+74+75+76+77+78)	766.314.448,21	699.097.382,87
65	I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	805.334.188,46	805.334.188,46
66	II. KAPITALNE REZERVE		
67	III. REZERVE IZ DOBITI (666+667-668+669+670)		
68	1. Zakonske rezerve		
69	2. Rezerve za vlastite dionice		
70	3. Vlasite dionice i udjeli (dobitna stavka)		
71	4. Statutarne rezerve		
72	5. Ostale rezerve		
73	IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	361.838.361,81	368.671.597,70
74	V. ZADRŽANA DOBIT		
75	VI. PREFERENI GUBITAK	489.123.779,76	379.721.150,17
76	VII. DOBIT POSLOVNE GODINE	75.167.716,71	109.812.685,89
77	VIII. GUBITAK POSLOVNE GODINE	0,00	0,00
78	IX. MANJINSKI INTERES		
79	B) REZERVIRANJA (red.br. 80+81+82)	72.282.839,00	69.768.899,81
80	1. Rezerviranja za mirovine, doprinosne i slične obveze	43.943.880,00	48.333.310,00
81	2. Rezerviranja za porezne obveze		
82	3. Druga rezerviranja	31.349.079,00	23.598.549,81
83	C) DUGOROČNE OBVEZE (red.br. 84+85+86+87+88+89+90+91)	193.383.672,76	199.208.798,54
84	1. Obveze prema povezanim poduzetnicima		
85	2. Obveze za zajmove, depozite i slično	3.184.308,67	2.736.171,89
86	3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	110.359.396,09	102.563.333,32
87	4. Obveze za predujmove		
88	5. Obveze prema dobavljačima		
89	6. Obveze po vrijednosnim papirima		12.443.490,31
90	7. Ostale dugoročne obveze		
91	8. Odgođena porezna obveza	79.589.869,09	79.440.640,82

Redni broj	Naziv pozicije	01.01.2019. (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4
92	D) KRATKOROČNE OBVEZE (red.br. 93+94+95+96+97+98+99+100+101+102+103)	251.760.530,32	270.212.525,51
93	1. Obveze prema povezanim poduzetnicima		
94	2. Obveze za zajmove, depozite i slično	2.278.924,81	2.047.123,23
95	3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	96.253.603,64	55.100.772,65
96	4. Obveze za predujmove	4.937.065,78	11.491.587,02
97	5. Obveze prema dobavljačima	61.023.065,01	119.924.393,43
98	6. Obveze po vrijednosnim papirima		
99	7. Obveze prema zaposlenicima	19.567.360,89	20.877.222,81
100	8. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	58.601.471,79	43.077.818,44
101	9. Obveze s osnove udjela u rezultatu		
102	10. Obveze po osnovi dugotrajne imovine nemijenjene prodaji		
103	11. Ostale kratkoročne obveze	9.099.038,40	17.693.607,93
104	E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	93.772.437,01	87.356.951,04
105	F) UKUPNO - PASIVA (64+79+83+92+104)	1.397.474.026,33	1.519.662.513,97
106	G) IZVANBILANČNI ZAPISI	385.633.642,07	399.912.363,30

Izvor: Pravna osoba "XY"

Slika 13.: Primjer račun dobiti i gubitka za razdoblje 1.1.20xx. – 31.12.20xx.

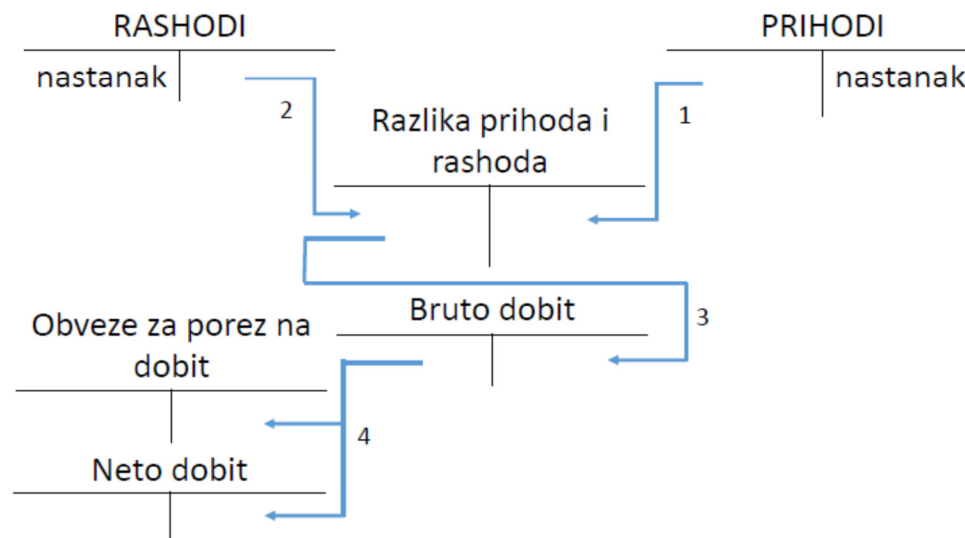
Redni broj	Pozicija	IZNOS	
		Prethodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4
I.	POSLOVNI PRIHODI (1+2)	1.363.863.667,26	1.349.549.342,41
1.	1. Prihodi od prodaje	1.299.243.122,72	1.301.925.378,88
2.	2. Ostali poslovni prihodi	64.620.544,54	47.623.963,53
II.	POSLOVNI RASHODI (1+2 do 8 ili 2 do 8-1)	1.282.195.809,07	1.230.543.127,45
1.	Smanjenje vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda		
	Povećanje vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda		
	Materijalni troškovi (a + b + c)	468.428.327,98	452.425.815,25
2.	a) Troškovi sirovina i materijala	33.220.158,78	36.951.868,71
	b) Troškovi prodane robe		
	c) Ostali vanjski troškovi	435.208.169,20	415.473.946,54
	Troškovi osoblja (a + b + c)	389.012.404,49	384.399.248,68
3.	a) Neto plaće i nadnice	236.204.548,74	235.755.585,64
	b) Troškovi poreza i doprinosi iz plaća	96.127.818,25	95.106.373,82
	c) Doprinosi na plaće	56.680.037,50	53.537.289,22
4.	Amortizacija	187.818.672,99	172.667.614,27
5.	Ostali troškovi	165.536.772,71	152.910.070,21
6.	Vrijednosno usklađivanje	57.384.410,10	53.502.066,72
	a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)	0,00	
	b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)	57.384.410,10	53.502.066,72
7.	Rezerviranja	0,00	5.289.450,00
8.	Ostali poslovni rashodi	14.015.220,80	9.348.862,32
III.	FINANCIJSKI PRIHODI (1 do 5)	16.381.835,52	9.504.464,96
1.	Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s povezanim poduzetnicima		
2.	Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	16.381.835,52	9.504.464,96
3.	Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa		
4.	Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine		
5.	Ostali financijski prihodi		
IV.	FINANCIJSKI RASHODI (1 do 4)	6.227.825,53	3.815.681,75
1.	Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima		
2.	Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	6.227.825,53	3.815.321,75
3.	Nerealizirani gubici (rashodi) financijske imovine	0,00	360,00
4.	Ostali financijski rashodi		
V.	UDIO U DOBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	0,00	0,00
VI.	UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	0,00	0,00
VII.	IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI	0,00	0,00
VIII.	IZVANREDNI - OSTALI RASHODI	0,00	0,00
IX.	UKUPNI PRIHODI (I.+III.+VII.)	1.380.245.502,78	1.359.053.807,37
X.	UKUPNI RASHODI (II.+IV.+VIII.)	1.288.423.634,60	1.234.358.809,20
XI.	DOBITAK ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA		
1.	Dobitak prije oporezivanja	91.821.868,18	124.694.998,17
2.	Gubitak prije oporezivanja	0,00	0,00
XII.	POREZ NA DOBITAK	16.654.151,47	14.882.312,28
XIII.	DOBITAK ILI GUBITAK RAZDOBLJA		
1.	Dobitak razdoblja	75.167.716,71	109.812.685,89
2.	Gubitak razdoblja	0,00	0,00

Izvor: Pravna osoba "XY"

8.2. Računovodstveno praćenje poreza na dobit

Izračun porezne osnovice zahtjeva utvrđivanje računovodstvene dobiti odnosno gubitka. Do računovodstvene dobiti/gubitka dolazi se sučeljavanjem prihoda i rashoda. Svi prihodi ostvareni u poslovnoj godini prenose se sa potražne strane (pasiva/desna strana) na dugovnu stranu (aktiva/lijeva strana) konta Prihoda (1), dok se svi rashodi prenose sa dugovne strane na potražnu stranu (pasiva) konta Rashoda (2). Protustavka Prihoda i Rashoda sučeljava se na kontu Razlika prihoda i rashoda (3). Svi prihodi se nalaze na potražnoj strani, dok se svi rashodi nalaze na dugovnoj strani, te se razlika konta Razlika prihoda i rashoda prenosi na konto Dobit/gubitak prije oporezivanja. Ukoliko su prihodi veći od rashoda ostvarena je Bruto dobit, a ako su rashodi veći od prihoda ostvaren je Bruto gubitak. Uzimajući za primjer da su prihodi veći od rashoda, konto Razlika prihoda i rashoda mora se izravnati (dugovna i potražna moraju biti jednake). Razlika do prihoda unosi se na dugovnu stranu konta Razlika prihoda i rashoda, dok se kao protustavka otvara konto Raspored dobiti/gubitka. Nakon što je porezna obveza izračunata rezultat se prenosi na konto Raspored dobiti/gubitka i konto Obveza poreza na dobit, a dobiveni rezultat poslovanja prenosi se na konto Dobit ili gubitak tekuće godine (4).

Slika 14.: Utvrđivanje financijskog rezultata

Izvor: Tušek B., (2014) Računovodstveno praćenje rashoda, prihoda i utvrđivanje rezultata poslovanja. Prezentacija. Ekonomski fakultet Zagreb, str. 20., preuzeto sa: <http://www.efos.unios.hr/osnove-racunovodstva/wp-content/uploads/sites/296/2019/01/Predavanja-9.pdf>, pristupljeno 02.09.2021. godine

Poduzetnik čiji su ukupni rashodi veći od ukupnih prihoda ostvario je računovodstveni gubitak. No, s obzirom na različito priznavanje troškova i prihoda prema računovodstvenim i poreznim propisima, rijetko će taj računovodstveni gubitak biti jednak poreznom gubitku, za koji će on kasnije u razdobljima kad će ostvariti dobit moći umanjiti osnovicu poreza na dobit. Računovodstveni gubitak se umanjuje i/ili povećava prema poreznim propisima što može imati za posljedicu porezni gubitak koji je veći ili manji od računovodstvenog gubitka, a može čak rezultirati i „poreznim dobitkom“ odnosno stvaranjem osnovice i obveze za plaćanje poreza.

Poduzetnici u svom poslovanju mogu imati troškove koji nisu porezno priznati pa kao takvi smanjuju gubitak utvrđen u računovodstvu. To su na primjer reprezentacija, troškovi službenih osobnih automobila po osnovi čijeg korištenja se ne utvrđuje plaća u naravi, porezno nepriznata amortizacija, vrijednosna usklađenja zaliha, ispravci vrijednosti i otpisi potraživanja i drugi. S druge strane, postoje prihodi, troškovi i poticaji (prihodi od dividendi i udjela u dobit, amortizacija koja nije bila priznata u prethodnim razdobljima a u tekućoj godini ostvareni su uvjeti za njezino priznavanje, troškovi obrazovanja i izobrazbe i dr.) koji uvećavaju računovodstveni gubitak.⁶¹

⁶¹ Tebi.hr (2013.) – Porezni gubitak vs. računovodstveni gubitak, preuzeto sa: <https://www.teb.hr/novosti/2013/porezni-gubitak-vs-racunovodstveni-gubitak/>, pristupljeno 30.08.2021. godine

9. ZAKLJUČAK

Porez na dobit sastavni je dio poreznog sustava Republike Hrvatske. Uz PDV i trošarine čini najveći dio prihoda od poreza. Dobit je ono što pokreće svijet s obzirom da je izvor plaća, kapitala i ulaganja u gospodarstvo pa i poreza za državu. Ujedno je i glavni pokazatelj uspješnosti na tržištu. Ostvarenje dobiti je krajnji cilj aktivnosti većine privrednih subjekata.

Sastavljanje godišnjih financijskih izvješća predstavlja za poduzetnika završetak poslova vezanih za iskazivanje imovinskog stanja i rezultata jednogodišnjeg poslovanja. Ti poslovi se sastoje od inventure, sređivanja računovodstvenih evidencija, kontrolno-analitičke provjere prometa i stanja računa glavne knjige, izrade obračuna poslovanja za poslovnu godinu, izrade bruto bilance i na kraju obračun i utvrđivanje porezne obveze.

Budući da se porezni obveznik prema porezu uvijek odnosi kao prema trošku, zato i porez na dobit kao osnovni porez za pravne i fizičke osobe koje samostalno i trajno obavljaju gospodarsku djelatnost radi stjecanja dobiti, predstavlja teret za poreznog obveznika te ga on nastoji plaćati u najmanjem iznosu koristeći sve dopustive olakšice i umanjenja.

Da bi smanjila neplaćanje poreza i potakla porezne obveznike na “prihvatanje” poreza na dobit Republika Hrvatska zakonima i pravilnicima nastoji olakšati utvrđivanje poreza na dobit i tako točno definirati rashode i prihode poduzeća, a slučajeve “neprihvatanja” tih zakona sankcionira kaznama te krajnje i isključivanjem sa tržišta.

Efikasno oporezivanje, čemu i Republika Hrvatska teži, znači da porezni sustav mora biti tako sastavljen da što manje remeti tržišne signale. Međutim, svaka država, pa tako i Republika Hrvatska želi poreznim olakšicama, smanjenjem ili povećanjem stopa oporezivanja i priznavanjem ili nepriznavanjem određenih rashoda utjecati na ponašanje poreznih obveznika unutar tržišta. Primjer poticanja na određeni oblik ponašanja unutar tržišta je i mogućnost da fizičke osobe prema vlastitoj odluci umjesto poreza na dohodak obračunavaju i plaćaju porez na dobit.

Republika Hrvatska također omogućavajući poreznom obvezniku izbor načina obračuna amortizacije (ali u okviru Zakonom dopuštenih iznosa) čime daje mogućnost jedne vrste “poreznog kredita”, odnosno odgode plaćanja poreza.

Prema svemu do sada spomenutom država nastoji potaknuti investitore da više ulažu u nove projekte i proširuju postojeće kapacitete, i tako otvarajući nova radna mjesta pridonese

gospodarskom rastu, većem društvenom bruto proizvodu i naposljetku većem životnom standardu svojih građana.

Porezno razdoblje je, u pravilu, kalendarska godina. Iznimno, Porezna uprava može na zahtjev poreznog obveznika odobriti da se porezno razdoblje i kalendarska godina razlikuju, pri čemu porezno razdoblje ne smije prelaziti razdoblje od 12 mjeseci. Izabrano porezno razdoblje porezni obveznik ne može mijenjati pet godina.

Porez na dobit koji se često u svom razvitku javlja i pod nazivom porez na dobit korporacije, porez na profit, porez na dohodak pravnih osoba, jedan je od "najmlađih" poreznih oblika, čiji se ulazak u porezne sustave veže uz pojavu društva kapitala u drugoj polovini 19. stoljeća i masovnu proizvodnju koja je rezultirala znatno većim ekonomskim koristima, a time i velikim profitima.

Zakon regulira povlastice za porezne obveznike ovisno gdje obavljaju djelatnost, koliko ulažu u obavljanje djelatnosti ili povlastice u obliku odgode plaćanja poreza kao što je ubrzani ili jednokratni otpis opreme i nekretnina. Izmjene zakona sadrže porezne povlastice za one porezne obveznike koji ulažu u istraživanje i razvoj. Djelatnost istraživanja i razvoja, u dosadašnjem sustavu poreza na dobit, nije posebno navedena u poreznim povlasticama, već se uklapa u ostale povlastice propisane Zakonom.

Svrha uvođenja poreznih poticaja kod poreza na dobit je raznolika, od poticanja gospodarskog rasta, razvoja slabije razvijenih područja, te davanja olakšica određenim kategorijama stanovništva. U okviru više od stotinu različitih vrsta poreznih poticaja, većinu čine upravo poticaji u okviru poreza na dobit, koji se podjednako koriste i u zemljama u razvoju i u razvijenim zemljama.

U svjetskoj praksi dominantna vrsta poticaja je porezno mirovanje, ali u pojedinim zemljama i druge vrste poreznih poticaja imaju značajnu ulogu. Trend dominiranja poreznih mirovanja, ali velikog broja drugih poticaja je logičan, jer zemlje nastoje potaknuti ekonomski rast i razvoj. Velik je naglasak na privlačenju stranog kapitala i stranih investicija, koji donosi tržišne norme ponašanja i poslovanja.

Struktura i broj poreznih poticaja u pojedinim zemljama uvelike je strukturiran stupnjem razvijenosti. Hrvatska više stavlja naglasak na ključnim područjima razvoja, kao što su istraživanje i razvoj te obrazovanje i zapošljavanje.

POPIS LITERATURE

1. Jurković, P.: Javne financije, Masmedia, Zagreb, 2002.
2. Šimurina N.: Javne financije u Hrvatskoj, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb, 2012.
3. Jelčić, B.: Javne financije, RRiF, Zagreb, 2001.
4. Jelčić, B.: Financijsko pravo i financijska znanost, Narodne novine, Zagreb, 2008.
5. Jelčić, B.: Porezi – opći dio, Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, 2011.
6. Kesner-Škreb, M.: Uvod - o porezima, Institut za javne financije, Zagreb, 2005.
7. Nikša Nikolić: Počela javnog financiranja, Split, 1999.
8. Institut za javne financije: Pojmovnik javnih financija - Oporezivanje
9. Bedeković, M.: Porezni sustav, Virovitica, 2017
10. Bogovac, J.,: Porezni sustav RH, nastavni materijal iz kolegija Javne financije, Studijski centar za javnu upravu i financije, Zagreb, 2014.
11. Spajić, F.;Hrvatski sustav oporezivanja dobiti; Zbornik radova tendencije u razvoju financijske aktivnosti države, Zagreb,2000.
12. Jelčić B., Bejaković P.: Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj, HAZU, Zagreb, 2012.
13. Spajić, F.:Prijava poreza na dobit za 2003. godinu; Računovodstvo i financije 2/2004.
14. Porez na dobit; Porezni vjesnik, Veljača 2004.
15. Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20 i 138/20)
16. Pravilnik o porezu na dobit (Narodne novine, broj 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 146/12, 160/13, 12/14, 157/14, 137/15, 1/17, 2/18, 1/20, 59/20)
17. Tintor, Ž.: Analiza financijskih izvještaja u funkciji donošenja kvalitetnijih upravljačkih odluka, 2020.
18. Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L.: Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb, 2008.
19. Institut za javne financije: Porez na dobit

20. Jančiev, Z.; Hrvatski porezni sustav; Institut za javne financije, Zagreb, 2003.
21. Kesner-Škreb, M.: Porez na dobit. Financijska teorija i praksa., 2004.
22. Ekonomski riječnik, Neto dobit, 2016.
23. Belak, V.: Profesionalno računovodstvo: prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zagreb, Zgombić & Partneri, 2006.
24. Anić-Antić, Idžojtić: Privremene razlike i učinci privremenih razlika na fer i objektivno financijsko izvještavanje u Republici Hrvatskoj, 2012.
25. Van Horne, J. C.: Osnove financijskog menadžmenta, Mate, Zagreb, 2002.

INTERNET STRANICE

1. Porezna uprava RH: <https://www.porezna-uprava.hr> – kolovoz 2021.
2. Ekonomski institut Zagreb: <https://www.eizg.hr> – srpanj 2021.
3. Državni zavod za statistiku: <https://www.dzs.hr> – kolovoz 2021.
4. Hrvatska gospodarska komora: <https://www.hgk.hr> – kolovoz 2021.
5. Zakoni: <https://www.zakon.hr> – srpanj 2021.
6. Ekonomski riječnik: <http://www.ekonomskirjecnik.com> – kolovoz 2021.
7. Institut za javne financije: <https://www.ijf.hr> – srpanj 2021.
8. Enciklopedija: <https://encikopedija.hr> – kolovoz 2021.
9. Trading Economics: <https://tradingeconomics.com> – srpanj 2021.
10. PRO FORTIS d.o.o., Zagreb: <https://www.profortis.hr> – kolovoz 2021.
11. Kagor d.o.o., Zagreb: <https://kagor.hr> – kolovoz 2021.
12. ALPHA CAPITALIS d.o.o., Zagreb: <https://alphacapitalis.com> – kolovoz 2021.
13. Ekonomski lab: <https://arhivanalitika.hr> – kolovoz 2021.
14. Financijski klub: <http://finance.hr/> - kolovoz 2021.
15. Veleučilište u Rijeci: <https://www.veleri.hr> – kolovoz 2021.
16. Ekonomski fakultet u Osijeku: <http://www.efos.unios.hr/> - rujan 2021.
17. TEB poslovno savjetovanje d.o.o., Zagreb: <https://www.teb.hr/> - kolovoz 2021.

POPIS SLIKA

Slika 1. Tri funkcije države

Slika 2.: Izravni i neizravni porezi

Slika 3.: Porezni sustav Republike Hrvatske

Slika 4.: Izmjene u Zakonu o porezu na dobit

Slika 5.: Postupak utvrđivanja porezne osnovice

Slika 6.: Prikaz stope poreza na dobit za Hrvatsku u razdoblju od 2010.-2021.

Slika 7.: Porezni poticaji kod poreza na dobit

Slika 8.: Obrazac prijave poreza na dobit

Slika 9.: Primjer ispunjenog obrasca PD

Slika 10.: Prikaz strukture bilance

Slika 11.: Prikaz strukture računa dobiti i gubitka

Slika 12.: Primjer bilanca stanja na dan 31.12.20xx.

Slika 13.: Primjer račun dobiti i gubitka za razdoblje 1.1.20xx. – 31.12.20xx.

Slika 14.: Utvrđivanje financijskog rezultata